პროლეტარიელებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

კომუნისტი

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის, საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს და მინისტრთა საბჭოს ორგანო

КОММУНИСТ — ОРГАН ЦК КП ГРУЗИИ, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ГРУЗИНСКОЙ ССР

გაზეთი გამოდის 1920 წლის 3 ივნისიდან

№ 68 (20714) — შაბათი, 24 მარტი, 1990 წელი. — ფასი 3 კაპ.

მომავალი ფედერაციის მოდელი

საკავშირო საპარლამენტო კორესპონდენტები კრემლიდან გვატყობინებენ

ამ კვირის დაძაბული გრაფიკით 22 მარტს დილით სსრ კავშირის უზენაესი საბჭოს ეროვნებათა საბჭომ განაგრძო „სამოკავშირეო ხელშეკრულების განახლებისა და სსრ კავშირსა და მოკავშირე რესპუბლიკებს შორის უფლებამოსილებათა გამიჯვნის შესახებ“ კანონპროექტის წინადღით დაწყებული განხილვა.

თუმცა, დაინტერესებული დისკუსიების დროს ლაპარაკი იყო ამ დოკუმენტის სახელწოდების შეცვლაზე. და, რა თქმა უნდა, სულაც არა სტილისტური მოსაზრებებით. ზოგიერთი დეპუტატი ამტკიცებდა, რომ ახლანდელი პროექტი იძლევა მხოლოდ პრაქტიკულ მიდგომებს სამოკავშირეო ხელშეკრულების განახლებისადმი, გვთავაზობს მის იურიდიულ საფუძველს. ორატორებმა ისიც აღნიშნეს, რომ კანონპროექტის სახელწოდებაში ასახული არ არის ავტონომიური რესპუბლიკები და ფორმირებები. შემოვიდა წინადადება დოკუმენტს ეწოდოს სსრ კავშირსა და ფედერაციის სუბიექტებს შორის უფლებამოსილებათა გამიჯვნის — სამოკავშირეო ხელშეკრულების საფუძვლის შესახებ კანონის პროექტი.

პალატის თავმჯდომარის მოადგილემ ბ. ი. ოლეინიკმა, დისკუსიის შედეგების შეჯამებისას, პასუხი გასცა პარლამენტართა კითხვებზე. მაგრამ კენჭისყრა კანონპროექტის გამო არ შედგა. არ აღმოჩნდა ქვორუმი. და მაშინ დეპუტატები შეუდგნენ სსრ კავშირის კანონის შემდეგი პროექტის განხილვას — „[illegible] ეროვნული თანასწორუფლებიანობის ხელყოფისა და სსრ კავშირის ტერიტორიის ერთიანობის ძალადური დარღვევისათვის პასუხისმგებლობის გაძლიერების შესახებ“.

დისციპლინისათვის მოწოდებამ, ეტყობა, იქონია ზემოქმედება. ამ კანონპროექტის განხილვისას ცარიელი ადგილები დარბაზში მნიშვნელოვნად ნაკლები იყო. განმეორებითმა რეგისტრაციამ დაადასტურა ქვორუმის არსებობა. ამის შემდეგ დეპუტატებმა ხმის უმრავლესობით მიიღეს პირველი წაკითხვით ორივე განხილული დოკუმენტი.

ნაშუადღევს დარბაზში ადგილები დაიკავეს „კავშირის საბჭოს დეპუტატებმა. ამ პალატამაც მუშაობა დაიწყო კანონპროექტით „სამოკავშირეო ხელშეკრულების

(დასასრული 3ე-ს გვ.).

საქართველოს სს რესპუბლიკაში მოსახლეობის 1989 წლის საკავშირო აღწერის შედეგების შესახებ

საქართველოს სსრ სტატისტიკომი იუწყება საბოლოო შედეგებს მთლიანად რესპუბლიკისა და მისი ოთხი რეგიონის (ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების, ავტონომიური ოლქის, ქალაქ თბილისის) მოსახლეობის რიცხვის, ასაკობრივი შემადგენლობის, ქორწინების მდგომარეობის: ოჯახების რიცხვისა და ოდენობის, განათლების დონის, ეროვნებისა და ენების, არსებობის საშუალებათა წყაროების შესახებ, რომლებიც მიღებულია 1989 წლის აღწერის მონაცემების დამუშავების საფუძველზე.

1. 1989 წლის 12 იანვრისათვის საქართველოს სს რესპუბლიკის სახეზე მყოფი მოსახლეობის რიცხვმა შეადგინა 5443,3 ათასი, 1979 წელთან შედარებით იგი გაიზარდა 428,5 ათასით, ანუ 8,5 პროცენტით.

	რიცხვი, ათასი კაცი				მატების საშუალო პროცენტები წლიური ტემპი		
	1959	1970	1979	1989	1959-1969	1970-1978	1979-1989
მთელი მოსახლეობა	4044	4686	5014	5443	1,3	0,7	0;8
ქალაქის	1713	2240	2600	3035	2,6	1,6	1,5
სოფლის	2331	2446	2414	2408	0,4	—0,1	—0,02

მოსახლეობის რიცხვის შედარებით მაღალი საშუალო წლიური მატება იყო სამოციან წლებში (58 ათასი) სამოციანი წლების პირველ ნახევარში უფრო დიდი შობადობისა და უფრო მაღალი ბუნებრივი მატების ხარჯზე, ხოლო სამოცდაათიანი წლების დამდეგიდან მოსახლეობის მატების ტემპი 1,3 პროცენტიდან 0,7 პროცენტამდე შემცირდა საშუალოდ წელიწადში და უმნიშვნელოდ გაიზარდა ოთხმოცდაან წლებში — 0,8 პროცენტამდე წელიწადში, ანუ საშუალოდ წელიწადში 43 ათასით.

1979-1988 წლებში მოსახლეობა გაიზარდა ქალაქ თბილისში, ყველა ავტონომიურ ფორმირებაში, საქართველოს სსრ ქალაქებისა და რაიონების უმრავლესობაში, ამასთან მოსახლეობის რიცხვის შეცვლაში შეინიშნება არსებითი განსხვავება რესპუბლიკის სხვადასხვა რეგიონების მიხედვით.

	სახეზე მყოფი მოსახლეობა			მუდმივი მოსახლეობა		
	ათასი კაცი		1989 წ. % 1979 შედარებით	ათასი კაცი		1989 წ. % 1979 შედარებით
	1979	1989		1979	1989	
საქართველოს სსრ	5015	5443	10ბ,5	4993	5401	108,2
თბილისის საქალაქო საბჭო	1069	1263	118,2	1056	1247	118,1
აფხაზეთის ასსრ	505	536	106,1	486	525	108,0
აჭარის ასსრ	354	393	111,0	354	392	110,7
სამხრეთ ოსეთის ა/ო	97	99	102,1	98	99	101,0

მოსახლეობის მატების ყველაზე დიდი პროცენტია თბილისის საქალაქო საბჭოს მიხედვით — 18,2 პროცენტი. ეს ძირითადად აიხსნება რესპუბლიკის სხვა რეგიონებიდან ქალაქ თბილისში მოსახლეობის მოდინებით. საშუალო რესპუბლიკურ მატებაზე მეტად გაიზარდა მოსახლეობა მარნეულის რაიონში (24,7 პროცენტით), ბოლნისის რაიონში (20,4 პროცენტით), დმანისის რაიონში (18,6 პროცენტით), გარდაბანის რაიონში (13,7 პროცენტით), საგარეჯოს რაიონში (11,3 პროცენტით), გორის რაიონში (10,2 პროცენტით) და სხვ, რაც დაკავშირებულია ამ რაიონებში დიდ შობადობასთან. მოსახლეობა შემცირდა ონის რაიონში (20,7 პროცენტით), ამბროლაურის რაიონში (17,3 პროცენტით), ხარაგაულის რაიონში (10,0 პროცენტით), წალკის რაიონში (8,9 პროცენტით), ხობის რაიონში (7,9 პროცენტით) და სხვ.

მთლიანად საქართველოს სს რესპუბლიკაში 1989 წელს ქალაქის მოსახლეობა 1979 წელთან შედარებით 435,2 ათასით, ანუ 16,7 პროცენტით გაიზარდა. ქალაქელთა წილი რესპუბლიკის საერთო რიცხვში 1979 წლის 51,9 პროცენტიდან 55,8 პროცენტამდე გაიზარდა 1989 წელს.

სოფლის მცხოვრებთა რიცხვი 1989 წელს 1979 წელთან შედარებით 6,7 ათასით, ანუ 0,3 პროცენტით შემცირდა.

სოფლის მოსახლეობის შემცირების ძირითადი მიზეზია ქალაქებში მათი მიგრაციული გადინება. 1970-1978 წლებში მან წელიწადში 29,3 ათასი შეადგინა. 1979 და 1989 წლებს შუა პერიოდში სოფლის მცხოვრებთა გადინება თუმცა შემცირდა, მაგრამ საშუალოდ წელიწადში 23 ათასი შეადგინა.

2. ასაკის მიხედვით მუდმივი მოსახლეობის განაწილებას ახასიათებს შემდეგი მონაცემები:

	რიცხვი, ათასი კაცი		1989 წ. % 1979 წ. შედარებით	შედარებით შედეგთან პროცენტობით	
	1979	1989		1979	1989
მთელი მოსახლეობა	4993	5401	108,2	100	100
მათ შორის შემდეგი ასაკისა, წელი					
0-9	844	907	107,5	16,9	16,8
10-19	940	851	90,5	18,8	15,8
20-29	776	881	113,5	15,5	16,3
30-39	574	779	135,7	11,5	14,4
40-49	699	558	79,8	14,0	10,3
50-59	529	650	122,9	10,6	12,0
60-69	334	458	137,1	6,7	8,5
70-79	213	224	105,2	4,3	4,2
80 წლისა და უხნესი	79	93	117,7	1,6	1,7
ასაკი ნაჩვენები არ არის	5	—	—	0,1	—
შრომისუნარიან ასაკზე უმცროსი	1398	1423	101,8	28,0	26,3
შრომისუნარიანი	2837	3039	107,1	56,8	56,3
შრომისუნარიან ასაკზე უფროსი	753	939	124,7	15,2	17,4

ასაკობრივ სტრუქტურაში ყურადღებას იპყრობს 10-19 წლის ასაკის პირთა რიცხვის შემცირება (1970 წელთან შედარებით — 3,8 პროცენტით და 1979 წელთან შედარებით — 9,5 პროცენტით), აგრეთვე მათი წილის შემცირება მოსახლეობის საერთო რიცხვში უკანასკნელი 10 წლის მანძილზე 3 პუნქტით. იმის მიუხედავად, რომ 1979 წელთან შედარებით 9 წლამდე ასაკის პირთა რიცხვი 7,5 პროცენტით გაიზარდა, ამ რაოდენობას ჯერ კიდევ არ მიუღწევია 1970 წლის დონემდე (946 ათასი). აღინიშნა 20-29 წლის ასაკობრივი ჯგუფის შესამჩნევი ზრდა (1970 წელთან შედარებით — 54 პროცენტით).

გასული 10 წლის მანძილზე შრომისუნარიანი მოსახლეობის მატებამ (16-59 წლის მამაკაცები, 16-54 წლის ქალები) შეადგინა 202,7 ათასი, ანუ 7,1 პროცენტი, მაშინ როცა მისი ხვედრითი წილი მოსახლეობის საერთო რიცხვში 0,5 პუნქტით შემცირდა.

აღინიშნა რესპუბლიკის მოსახლეობის დაბერების პროცესი. აღწერათა შუა პერიოდში შრომისუნარიან ასაკზე უფროს პირთა რიცხვი გაიზარდა 24,7 პროცენტით, ამ ასაკობრივი ჯგუფის წილად უკვე მოდის მთელი მოსახლეობის 17,4 პროცენტი, რაც 2,2 პუნქტით მეტია, ვიდრე 1979 წელს, და 2,5 პუნქტით მეტი, ვიდრე 1970 წელს.

3. რესპუბლიკის მუდმივი მოსახლეობის საერთო რიცხვში მამაკაცები შეადგენენ 2562 ათასს, (47,4 პროცენტს), ქალები — 2839 ათასს (52,6 პროცენტს).აღინიშნება მოსახლეობის სქესობრივი სტრუქტურის გაუმჯობესება. თუ 1979 წელს ყოველ ათას ქალზე მოდიოდა 881 მამაკაცი, 1989 წელს მოვიდა 902. ქალთა რიცხვის სიჭარბე მამაკაცებთან შედარებით იწყება საშუალოდ 21 წლის ასაკიდან და გამოწვეულია უფროს ასაკში მამაკაცთა უფრო დიდი სიკვდილიანობით.

4. საქართველოს სს რესპუბლიკაში აღწერის დღისათვის იყო 1284 ათასი ცოლ-ქმარი.

ქორწინების მდგომარეობით რესპუბლიკის მოსახლეობის განაწილება ჩანს შემდეგი ცხრილიდან:

16 წლისა და უხნესი ასაკის და მთელი მოსახლეობა	24,8	69,9	2,8	1,5	17,4	61,0	16,7	4,1
16—19 წლისა	95,3	3,4	0,0	0,0	81,5	16,5	0,2	0,4
20—24	70,1	27,1	0,1	0,5	40,7	55,2	0,5	2,0
25—29	34,7	62,5	0,2	1,3	20,9	73,3	1,0	3,8
30—39	12,5	84,3	0,4	2,1	10,9	79,9	2,7	5,9
40—49	4,2	91,6	1,1	2,5	6,6	78,7	7,8	6,5
50—59	2,0	92,7	2,9	1,9	5,6	71,8	16,8	5,3
60 წლისა და უხნესი	1,5	83,5	13,0	11,2	5,0	37,8	53,7	2,7

15 წლისა და უხნესი ასაკის მთელი მოსახლეობა, ათასი კაცი 1979 წ.	2862	425	79	415	1212	731
1989 წ.	3561	613	98	760	1474	616
1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	124	144	124	183	122	84
15 წლისა და უხნესი ასაკის ათას სულ მოსახლეზე 1979 წ.	774	115	21	112	328	198
1989 წ.	877	151	24	187	363	152
დასაქმებული მოსახლეობა, ათასი კაცი 1979 წ.	2157	378	36	358	958	427
1989 წ.	2480	523	44	598	1042	273
1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	115	138	122	167	109	64
1000 დასაქმებულზე 1979 წ.	856	150	15	142	380	169
1989 წ.	942	199	16	227	396	104

16 წლისა და უხნესი ასაკის და მთელი მოსახლეობა	24,8	69,9	2,8	1,5	17,4	61,0	16,7	4,1
16—19 წლისა	95,3	3,4	0,0	0,0	81,5	16,5	0,2	0,4
20—24	70,1	27,1	0,1	0,5	40,7	55,2	0,5	2,0
25—29	34,7	62,5	0,2	1,3	20,9	73,3	1,0	3,8
30—39	12,5	84,3	0,4	2,1	10,9	79,9	2,7	5,9
40—49	4,2	91,6	1,1	2,5	6,6	78,7	7,8	6,5
50—59	2,0	92,7	2,9	1,9	5,6	71,8	16,8	5,3
60 წლისა და უხნესი	1,5	83,5	13,0	11,2	5,0	37,8	53,7	2,7

გასული ათი წლის მანძილზე, საქართველოში გაიზარდა ქორწინებაში მყოფ პირთა ხვედრითი წილი: მამაკაცებისა 69,3 პროცენტიდან 69,9 პროცენტამდე, ქალებისა 58,9 პროცენტიდან 61 პროცენტამდე. 16-19 წლის ასაკში ქორწინებაში მყოფთა, განსაკუთრებით ქალთა წილის გადიდება (13,8 პროცენტიდან 16,5 პროცენტამდე) მოწმობს გაცილებით ადრეულ ასაკში დაქორწინებულთა რიცხვის ზრდას. ამავე დროს გაიზარდა განქორწინებულთა ხვედრითი წილიც, ამასთან ყველაზე მნიშვნელოვანი მატება (მამაკაცებისა — 1,6 პროცენტიდან 2,5 პროცენტამდე, ქალებისა — 5,7 პროცენტიდან 6,5 პროცენტამდე) აღინიშნება 40-49 წლის ასაკში.

5. აღწერის მონაცემებით ოჯახების რიცხვმა შეადგინა 1244 ათასი, რაც 93 ათასით, ანუ იგი 8 პროცენტით მეტია, ვიდრე 1979 წელს, და 16 პროცენტით მეტი, ვიდრე 1970 წელს. საქართველოს სს რესპუბლიკაში ოჯახის საშუალო ოდენობა ათი წლის მანძილზე გაიზარდა 4,0-დან 4,1 კაცამდე (1970 წლის აღწერის მიხედვით ასევე იყო 4,1 კაცი), ამასთან ეს ზრდა უკანასკნელი 10 წლის მანძილზე იმის ხარჯზე მოხდა, რომ ქალაქის დასახლებებში ოჯახის საშუალო ოდენობა გაიზარდა 197[illegible] წლის 3,9-დან 1989 წლის 4,0 კაცამდე (1970 წელს ეს მაჩვენებელი უდრიდა 3,8 კაცს). მოხდა აგრეთვე ზოგიერთი ძირა ოჯახების სტრუქტურაში წევრთა რიცხვის მიხედვით. გასული 10 წლის მანძილზე ოჯახის საშუალო ოდენობის სტრუქტურის შეცვლა

ოჯახების რიცხვი	1151	1244	108,1	100	100
მათ შორის ოჯახები, რომლებიც შედგება					
2 კაცისაგან	243	265	109,1	21,1	21,3
3	229	242	105,7	19,9	19,5
4	288	314	109,0	25,0	25,2
5	192	200	104,2	16,7	16,1
6 და მეტი	199	223	112,1	17,3	17,9

ოჯახების რიცხვი და მათი დაჯგუფება ოდენობის მიხედვით საქართველოს სსრ ცალკეულ ტერიტორიებზე 1989 წელს:

საქართველოს სსრ	1244	265	242	314	200	223	4,1
თბილისის საქალაქო საბჭო	291	61	60	82	42	46	4,0
აფხაზეთის ასსრ	122	29	25	29	18	21	4,0
აჭარის ასსრ	81	11	14	19	15	22	4,6
სამხრეთ ოსეთის ა/ო	23	6	5	5	4	3	3,9

1970 წელთან შედარებით ოჯახის საშუალო ოდენობა ქალაქ თბილისსა და აჭარის ასს რესპუბლიკაში გაიზარდა 0,2 კაცით, ხოლო სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში იგი 0,3 კაცით შემცირდა.

ოჯახებში ცხოვრობს 5049 ათასი კაცი, ანუ რესპუბლიკის მოსახლეობის 93,4 პროცენტი, გარდა ამისა, ოჯახების 186 ათასი (3,4 პროცენტი) წევრი ცხოვრობს ოჯახისაგან ცალკე, მაგრამ მასთან დაკავშირებულია საერთო ბიუჯეტით, ოჯახი არა აქვს ან მასთან კავშირი დაკარგა (მარტოხელები) 166 ათასმა კაცმა (3,1 პროცენტი). ოჯახისაგან ცალკე მცხოვრები ოჯახების წევრთა და მარტოხელათა ხვედრითი წილი საქართველოს სს რესპუბლიკაში მნიშვნელოვნად დაბალია საშუალო საკავშირო დონეზე, სადაც მოსახლეობის ამ ჯგუფის წილი 11 პროცენტს შეადგენს.

6. აღწერებს შუა პერიოდში შესამჩნევად ამაღლდა როგორც მთელი, ისე დასაქმებული მოსახლეობის განათლების დონე:

15 წლისა და უხნესი ასაკის მთელი მოსახლეობა, ათასი კაცი 1979 წ.	2862	425	79	415	1212	731
1989 წ.	3561	613	98	760	1474	616
1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	124	144	124	183	122	84
15 წლისა და უხნესი ასაკის ათას სულ მოსახლეზე 1979 წ.	774	115	21	112	328	198
1989 წ.	877	151	24	187	363	152
დასაქმებული მოსახლეობა, ათასი კაცი 1979 წ.	2157	378	36	358	958	427
1989 წ.	2480	523	44	598	1042	273
1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	115	138	122	167	109	64
1000 დასაქმებულზე 1979 წ.	856	150	15	142	380	169
1989 წ.	942	199	16	227	396	104

მიმდინარეობდა ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობის განათლების დონის გათანაბრება. თუ 1979 წელს 15 წლისა და უხნესი ასაკის ქალაქელთა შორის იყო 86,7 პროცენტი უმაღლესი და საშუალო (სრული და არასრული) განათლების მქონე ადამიანი, სოფლის მცხოვრებთა შორის — 67,3 პროცენტი, 1989 წელს შესაბამისად იყო 93,4 პროცენტი და 80,4 პროცენტი, ესე იგი სხვაობა შემცირდა 6,4 პუნქტით.

მიმდინარეობდა აგრეთვე რესპუბლიკის დასახლებული რეგიონების მიხედვით განათლების დონეების გათანაბრება. 1979 წელს საშუალოდ რესპუბლიკაში 1000 სულ მოსახლეზე მოდიოდა უმაღლესი და საშუალო განათლების მქონე 774 კაცი, ეს მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო ქალაქ თბილისში (895 კაცი), ყველაზე დაბალი კი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში (698 კაცი). განვლილი 10 წლის განმავლობაში განათლების დონე მთლიანად რესპუბლიკაში გაიზარდა 13 პროცენტით და შეადგინა 877 კაცი, ქალაქ თბილისში — 6 პროცენტით და შეადგინა 949 კაცი, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში კი 19 პროცენტით გაიზარდა და 830 კაცი შეადგინა.

7. 1989 წლის აღწერის დროს მიღებულია ცნობები საქართველოს სს რესპუბლიკაში მცხოვრები ყველა ეროვნების მოსახლეობის შესახებ. ეროვნება, ისევე როგორც წინანდელი აღწერების დროს, მოსახლეობამ აღნიშნა თავიანთ თვითშეგნების საფუძველზე. ბავშვთა ეროვნებას განსაზღვრავდნენ მშობლები.

1989 წელს ქართველთა რიცხვმა შეადგინა 3787 ათასი და 1979 წელთან შედარებით 10,3 პროცენტით გაიზარდა. გასულ პერიოდში შეტ წილ ეროვნებათა პირების რიცხვი აგრეთვე გაიზარდა.

საქართველოს სსრ მოსახლეობის რიცხვის შეცვლა ცალკეული ეროვნებების მიხედვით მოყვანილია ცხრილში:

	მოცემული ეროვნების პირთა რიცხვი, კაცი		1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	პროცენტობით შედეგთან შედარებით	
	1979	1989		1979	1989
მთელი მოსახლეობა	4993182	5400841	108,2	100	100
ქართველი	3433011	3787393	110,3	68,8	70,1
სომეხი	448000	437211	97,6	9,0	8,1
რუსი	371608	341172	91,8	7,4	6,3
აზერბაიჯანელი	255678	307556	120,3	5,1	5,7
ოსი	160497	164055	102,2	3,2	3,0
ბერძენი	95105	100324	105,5	1,9	1,8
აფხაზი	85285	95853	112,4	1,7	1,8
უკრაინელი	45036	52443	116,4	0,9	1,0
ქურთი	25688	33331	129,8	0,5	0,6
ქართველი ებრაელი	7974	14314	179,5	0,2	0,3
ებრაელი	20107	10312	51,3	0,4	0,2
ბელორუსი	5702	8595	150,7	0,1	0,2
ასირიელი	5286	6206	117,4	0,1	0,1
თათარი	5089	4099	80,5	0,1	0,1
სხვა ეროვნებანი	29116	37977	130,4	0,6	0,7

უნდა ვივარაუდოთ, რომ ამ და მომდევნო ცხრილებში აღნიშნულ დინამიკაზე გარკვეული გავლენა მოახდინა იმან, რომ უკანასკნელ ხანს ღრმავდება ხალხთა ეროვნული თვითშეგნების გრძნობა.

ქვემოთ მოგვყავს მონაცემები ეროვნებების მიხედვით აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში, აჭარის ასს რესპუბლიკაში, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქსა და თბილისის საქალაქო საბჭოში მოსახლეობის განაწილების შესახებ.

აფხაზეთის ასსრ

	კაცი		1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	პროცენტობით შედეგთან შედარებით	
	1979	1989		1979	1989
მთელი მოსახლეობა	486082	525061	108,0	100	100
აფხაზი	83097	93267	112,2	17,1	17,8
ქართველი	213322	239872	112,4	43,9	45,7
სომეხი	73350	76541	104,4	15,1	14,6
რუსი	79730	74914	94,0	16,4	14,2
ბერძენი	13642	14664	107,5	2,8	2,8
უკრაინელი	10257	11655	113,6	2,1	2,2
ბელორუსი	1311	2084	159,0	0,3	0,4
ებრაელი	1976	1426	72,2	0,4	0,3
ოსი	952	1165	122,4	0,2	0,2
თათარი	1485	1099	74,0	0,3	0,2
სხვა ეროვნებანი	6960	8374	120,3	1,4	1,6

აჭარის ასსრ

	კაცი		1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	პროცენტობით შედეგთან შედარებით	
	1979	1989		1979	1989
მთელი მოსახლეობა	354224	392432	110,8	100	100
ქართველი	283872	324813	114,4	80,1	82,8
რუსი	34544	30042	87,0	9,8	7,7
სომეხი	16101	15849	98,4	4,6	4,0
ბერძენი	7072	7396	104,6	2,0	1,9
უკრაინელი	5402	5943	110,0	1,5	1,5
აფხაზი	1508	1636	108,5	0,4	0,4
აზერბაიჯანელი	994	1077	108,4	0,3	0,3
სხვა ეროვნებანი	4731	5676	120,0	1,3	1,4

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი

	კაცი		1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	პროცენტობით შედეგთან შედარებით	
	1979	1989		1979	1989
მთელი მოსახლეობა	97988	98527	100,6	100	100
ოსი	65077	65232	100,2	66,4	66,2
ქართველი	28187	28544	101,3	28,8	29,0
რუსი	2046	2128	104,0	2,1	2,1
სომეხი	953	984	103,3	1,0	1,0
სხვა ეროვნებანი	1725	1639	95,0	1,7	1,7

თბილისის საქალაქო საბჭო

	კაცი		1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	პროცენტობით შედეგთან შედარებით	
	1979	1989		1979	1989
მთელი მოსახლეობა	1056140	1246936	118,1	100	100
ქართველი	656431	824412	125,6	62,2	66,1
სომეხი	152900	150138	98,2	14,5	12,0
რუსი	129143	124867	96,7	12,2	10,0
ოსი	27891	33157	118,9	2,7	2,7
ქურთი	23413	30304	129,4	2,2	2,4
ბერძენი	16179	21722	134,3	1,5	1,8
აზერბაიჯანელი	12867	17986	139,8	1,2	1,4
უკრაინელი	12614	16074	127,4	1,2	1,3
ებრაელი	11432	6828	59,7	1,1	0,6
ქართველი ებრაელი	3374	6645	196,9	0,3	0,5
ასირიელი	2247	2753	122,5	0,2	0,2
ბელორუსი	1257	2149	171,0	0,1	0,2
თათარი	1434	1331	92,8	0,1	0,1
სხვა ეროვნებანი	4958	8570	172,9	0,5	0,7

8. არსებობის სახსრების წყაროს მიხედვით რესპუბლიკის მოსახლეობა განაწილდა შემდეგნაირად:

	ათასი კაცი		1989 წელი პროცენტობით 1979 წელთან შედარებით	პროცენტობით შედეგთან შედარებით	
	1979	1989		1979	1989
მთელი მოსახლეობა	4993	5401	108,2	100	100
სახალხო მეურნეობაში მომუშავენი (მხოლოდ პირად დამხმარე მეურნეობაში დასაქმებულთა გარდა)	2519	2634	104,6	50,5	48,8
სტიპენდიატები	115	107	93,4	2,3	2,0
პენსიონერები და პირები, რომლებიც დახმარებას იღებენ, აგრეთვე სახელმწიფოს უზრუნველყოფაზე მყოფი სხვა პირები	664	741	111,6	13,3	13,7
ცალკეულ პირთა ქმაყოფაზე მყოფნი, აგრეთვე მხოლოდ პირად დამხმარე მეურნეობაში დასაქმებული პირები	1689	1914	113,3	33,8	35,4
არსებობის საშუალებათა სხვა წყაროს მქონენი და ის პირები, რომლებსაც არ აღუნიშნავთ წყარო	6	5	76,2	0,1	0,1

1989 წლის აღწერით აღრიცხული იყვნენ აგრეთვე პირები, რომლებსაც აქვთ არსებობის სახსრების ორი წყარო (1979 წელს აღრიცხული იყო მხოლოდ ერთი წყარო). მათ მთელი მოსახლეობის 14,9 პროცენტი შეადგინეს, ესენი ძირითადად არიან მომუშავე პენსიონერები, აგრეთვე პირები, რომლებიც თავიანთ ძირითად საქმიანობას უთავსებენ პირად დამხმარე მეურნეობაში დასაქმებას, ან იღებენ სტიპენდიას, პენსიას, შესაწევარსა და ნათესავების დახმარებას.

საქართველოს სსრ სტატისტიკომი

ლიტვის სსრ უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მ. ვ. ლანდსბერგისს

ლიტვის სს რესპუბლიკიდან მოსული ინფორმაცია მოწმობს, რომ რესპუბლიკის ტერიტორიაზე ხორციელდება მოხალისეთა ჩაწერა ეგრეთწოდებულ მხარის დაცვის ორგანიზაციებში, რომლებმაც უნდა გასწიონ სასაზღვრო ჯარებისა და ნაწილობრივ შინაგან საქმეთა ორგანოების მაგივრობა.

წინადადებას გაძლევთ განახორციელოთ გადაუდებელი ღონისძიებანი ყველა მოქმედების შეწყვეტისათვის, რომელთა მიზანია ამ და ამგვარი ფორმირებების შექმნა. შესრულება გთხოვთ შემატყობინოთ ორი დღის განმავლობაში.

თქვენს ყურადღებას აგრეთვე მივაპყრობ იმას, რომ ლიტვის სსრ უზენაესი საბჭოს სესიის დღის წესრიგში შეტანილი „ინტიმსახელმწიფოებრივი მოწოდებებისათვის სისლის სამართლის პასუხისმგებლობის შესახებ“ კანონის პროექტი ვერ იქნება უფლებამოსილი, რადგან სახელმწიფო დანაშაულისათვის პასუხისმგებლობის დადგენა განეკუთვნება მხოლოდ და მხოლოდ სსრ კავშირის კომპეტენციას.

საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის პრეზიდენტი

მ. გორბაჩოვი.

საკლესიის განცხადება

ახლულებენ რა სსრ კავშირის პრეზიდენტმა მ. ს. გორბაჩოვმა მიიღო ლიტვის სსრ ხელმძღვანელობის პასუხი, რომელშიც აუწყებენ, თუ როგორ ეკიდება რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატთა რიგგარეშე, მესამე ყრილობის 1990 წლის 15 მარტის დადგენილებას, ქვემოთ მოგვყავს მისი შინაარსი:

„1. ლიტვის რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს გადაწყვეტილებათა ბათილობის შესახებ ყრილობის განსაზღვრება მოკლებულია სამართლებრივ საფუძველს.

2. ადამიანის უფლებანი ლიტფაში გარანტირებულია ლიტვის რესპუბლიკის კანონებით, რომლებიც შეესაბამება საყოველთაოდ აღიარებულ საერთაშორისო ნორმებს და შეთანხმებებს და მათ იცავენ ლიტვის რესპუბლიკის მთავრობა და სასამართლოები. სსრ კავშირის კანონიერი ინტერესები ლიტვაში კონკრეტულად უნდა განისაზღვროს მოლაპარაკების გზით, და მათ გულმოდგინედ დაიცავს ლიტვის რესპუბლიკა.

3. ლიტვის სახელმწიფო ახორციელებს სიმისო ღონისძიებებს, რომ ლიტვის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე არ იძოვდეოდეს კანონი და მართლწესრიგი.

ვსარგებლობ შემთხვევით, დიდად პატივცემულო პრეზიდენტო, და თქვენს ყურადღებას მივაპყრობ იმას, რომ 1990 წლის 15 მარტს სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატთა მესამე ყრილობაზე წარმოთქმული და საბჭოთა კავშირის ცენტრალური ტელევიზიით ტრანსლირებული მთელი რიგი სიტყვები არ შეესაბამება სინამდვილეს და ჰქონდა ჩარევის ხასიათი. ჩვენ მუდამ ვფიქრობდით და ვფიქრობთ, რომ სახელმწიფო უთანიერთობის ყველა პრობლემა უნდა წყდებოდეს მხოლოდ პოლიტიკური საშუალებებით“.

როგორც პასუხიდან ჩანს, მოთხოვნა სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატთა რიგგარეშე, მესამე ყრილობის დადგენილების რეალიზაციისთვის ღონისძიებათა მიღების შესახებ არსებითად უგულებელყოფილია.

მოსაზრენ ინფორმაცია მოწმობს, რომ რესპუბლიკის ახლანდელი ხელმძღვანელობა დაადგა კონსტიტუციური წესების უხეში დარღვევის იმ საკითხთა თვითნებური გადაწყვეტის გზებს, რომლებიც სსრ კავშირის ინტერესებს ეხება.

ამასთან დაკავშირებით სსრ კავშირის პრეზიდენტმა სსრ კავშირის მთავრობას დაავალა განახორციელოს ნოელი რიგი უპირველესი ღონისძიებანი, რომლებიც სახალხო დეპუტატთა მესამე ყრილობის დადგენილებებიდან და შექმნილი სიტუაციიდან გამომდინარეობს. (საკლესი).

ლიტვის სსრ ხელმძღვანელობის პასუხი

სსრ კავშირს პრეზიდენტმა მ. ს. გორბაჩოვმა მიიღო ლიტვის სსრ ხელმძღვანელობის პასუხი, რომელშიც აუწყებენ, თუ როგორ ეკიდება რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატთა რიგგარეშე, მესამე ყრილობის 1990 წლის 15 მარტის დადგენილებას. ქვემოთ მოგვყავს მისი შინაარსი:

„1. ლიტვის რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს გადაწყვეტილებათა ბათილობის შესახებ ყრილობის განსაზღვრება მოკლებულია სამართლებრივ საფუძველს.

2. ადამიანის უფლებანი ლიტფაში გარანტირებულია ლიტვის რესპუბლიკის კანონებით, რომლებიც შეესაბამება საყოველთაოდ აღიარებულ საერთაშორისო ნორმებს და შეთანხმებებს და მათ იცავენ ლიტვის რესპუბლიკის მთავრობა და სასამართლოები. სსრ კავშირის კანონიერი ინტერესები ლიტვაში კონკრეტულად უნდა განისაზღვროს მოლაპარაკების გზით, და მათ გულმოდგინედ დაიცავს ლიტვის რესპუბლიკა.

3. ლიტვის სახელმწიფო ახორციელებს სიმისო ღონისძიებებს, რომ ლიტვის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე არ იძოვდეოდეს კანონი და მართლწესრიგი.

ვსარგებლობ შემთხვევით, დიდად პატივცემულო პრეზიდენტო, და თქვენს ყურადღებას მივაპყრობ იმას, რომ 1990 წლის 15 მარტს სსრ კავშირის სახალხო დეპუტატთა მესამე ყრილობაზე წარმოთქმული და საბჭოთა კავშირის ცენტრალური ტელევიზიით ტრანსლირებული მთელი რიგი სიტყვები არ შეესაბამება სინამდვილეს და ჰქონდა ჩარევის ხასიათი. ჩვენ მუდამ ვფიქრობდით და ვფიქრობთ, რომ სახელმწიფო უთანიერთობის ყველა პრობლემა უნდა წყდებოდეს მხოლოდ პოლიტიკური საშუალებებით“.

დაკარგული წყარო

ამ ქვესათაურამ, ალბათ ლერმონტოვის ლექსი, — „სამი პალმა“ გაგახსენათ, მაგრამ მის მოკლე შინაარსს მაინც მოვუყვები. — არაბეთის უდაბნოში, სამი პალმა ამაყად მიიწევდა ცისკენ. მათს ჩრდილში ანკარა წყარო დაიბადა და უდაბნოს ეს ადგილი ოაზისად გადააქცია...

ერთ დღეს წყაროსკენ აქლემების ქარავანმა გადაუხვია. მას წინ ყავისფერ ულაყზე ამხედრებული არაბი მიუძღოდა. მექარავნენი პალმების ქვეშ დაბინავდნენ, შემხუთავ სიცხე-პაპანაქებაში წყურვილი მოიკლეს. საღამო ჟამს კი პალმები მჭიკნი ნაჯახით დაჩეხეს და მთელი ღამე წვავდნენ აუჩქარებლად...

დილით ქარავანი გზას გაუდგა. პალმების მაგივრად კი მწუხარე ნაკალეკვად დარჩა სივი ნაცარი. დაშრა, დაიკარგა წყარო და აქა-ურობა ისევ მწველ უდაბნოდ გადაიქცა...

ასეთი ანალოგი თოხლიაურში არ მომხდარა. ერთი კი ფაქტია „ბოფლის წყარო“ აქ ნამდვილად დაიკარგა და მისი არსებობა მეხსიერებასღა შემორჩენია. „სოფლის წყარო“, თოხლიაურის კოლმეურნეობას ერქვა. თავის დროზე იგი განთქმული ყოფილა მთელს რაიონში. ბევრი ჰქონია სარჩო-საბადებელი და კოლმეურნეობა ყოველთვის პირმართალი ყოფილა სახელმწიფოსა თუ ნაღხის წინაშე. ხალხი კმაყოფილი ყოფილა თავისი ბედისა.

ერთხელაც, სოფელში თურმე უავისფერი „ვოლგა“ შემოგრიალდა. იგი წინ მოუძღოდა სხვა ავტომობილებს... დაუპატიჟებელ უფროსებს შეუკრებიათ თოხლიაურელები და უთქვამთ, — თქვენი მოძრავ-უძრავი ქონებითა მანიეის საბჭოთა მეურნეობას უნდა შეუერთდეთ, ამით უფრო კმაყოფილი იქნებით თქვენი ნაშრომ-ნაამაგარისა, გაცილებით უკეთესად იცხოვრებთ, ვიდრე დღესო...

ასე და კიდევ სხვაგვარად ნებით თუ ნაძალადევი ტაშით (როგორც მაშინ იყო მიღებული) გაუუქმებიათ თოხლიაურელების ნაქები კოლმეურნეობა „სოფლის წყარო“, და 1959 წელს მახავის საბჭოთა მეურნეობისათვის შეუერთებიათ.

ძმურად მეგობრულად შრომობდნენ ისინი. წლები წლებს მისდევდა. ბედნიერი ცხოვრება გეძენებათო, რომ პირდებოდნენ, მათი ნათქვამი „სოფლის წყაროლებს“ უკუღმა აუბნდათ.

ერთხელაც მუშა-მოსამსახურეთა საერთო კრებაზე თოხლიაურელებს უკმაყოფილება გამოუთქვამთ. — ჩვენი ნაშრომ-ნაამაგარით მანავი დაბას დაამსგავსეთ და ჩვენს სოფელში კი ქვა-ქვაზე არ დაგიდიათ, რაც იყო, ისიც დაინგრა და გავერანდა, სულაც არ გახსენდებთ, რა დავაშავეთ ამისთანაო.

საყვედური გაერთიანებული სოფლების ხელმძღვანელებს ხუმრობაში გაუტარებიათ და ირონიული ღიმილით უთქვამთ, — ლუკმა გავარდეს, ჯამში ჩავარდეს, ალბათ თქვენს ხერხზე რომ მოსულყავით, ასევე მოიქცეოდით, იმედს ნუ დაკარგავთ, გულს ნუ გაიტეხთ, თქვენც მოგაქცევთ ყურადღებასო...

ოთხი ხუთწლედი იშრომეს ერთად მეზობელმა სოფლებმა და თოხლიაურელებს მაინც ხარვის არ გაუხედავს... ასეთმა დამოკიდებულებამ გლეხკაცს ერთგვარად რწმენა შეურყია. სამუშაოზე გუნდესი ამოცანის რანაგში უნდა ავიყვანოთ. სხვაგვარად წარმოუდგენელია. ვერანაირი კომისია, ყველაზე წარმომადგენლობითი და ზეაქტიურიც კი, ამ ამოცანას ვერ განახორციელებს. ერს ვერავინ ზეცევლის, დედა-ენა და მისი დაცვა დღეს ასე მომძლავრებული ეროვნული მოძრაობის განუყოფელი საკითხი და საზრუნავია.

— ჩემი აზრით, ეს განწყობილება ზედმიწევნით ზუსტად ახასიათა ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამაში. მისი მიღებიდან ნაკმაო დრო გავიდა და აი, რა მაინტერესებს: თქვენ, როგორც მოქალაქე, მუდმივი სახელმწიფო კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე, კმაყოფილი ხართ პროგრამის განხორციელების მიმდინარეობით? მით უმეტეს, ახლა ბევრს ვლაპარაკობთ იმაზე, რომ ქართული ენა სახელმწიფო ენის რანგშია აყვანილი. ეს ადრეც ასე იყო...

— იყო. კონსტიტუციის ფურცლებზე. ახლა ეს სტატუსი რეალურად ხორციელდება. უფრო ზუსტად, ბევრი რამ კეთდება მისი რეალიზად ქცევისათვის. ნიშანდობლივად მეჩვენება, რომ ძალიან ბევრი უწყება, ორგანიზაცია თუ საწარმო, ადრე მხოლოდ რუსულ ენაზე რომ მუშაობდა, ახლა ქართულ ენაზე იწყებს საქმისწარმოებას. მოგვმართავენ თხოვნით, დავეხმაროთ საბუთების გადმოქართულებაში. ზოგს უკვე ქართულ ენაზე შესრულებული ვარიანტები მოაქვს და რედაქციას ეუკეთებთ. დიახ, ძვრები უთუოდ არის. იქნებ გარეგნულად ეს არც ისე გამოკვეთილად ჩანს, მაგრამ პრაქტიკული ნაბიჯები უთუოდ იდგმება. თუნდაც ფოსტა-ტელეგრაფის მაგალითი ავიღოთ, — თქვენც დაგვეთანხმებით, როგორ მოწონებით შეხვდა ჩვენი საზოგადოება ქართულანბანიანი დეპეშების გამოჩენას. თავადაც მგზავსენებათ, რამდენი ათეული წელი აწუხებდა ეს საკითხი საზოგადოებას, გადაწყვეტით კი მხოლოდ ახლა გადაწყდა. იქნებ ესეც დროის ნიშანია?

ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების საკითხი რომ განიხილებოდა, მახსოვს, მისი ფინანსური უზრუნველყოფის პრობლემა დადგა ძალზე მწვავედ. მარტო ტელეგრაფის ქართულ ენაზე გადაყვანაც კი რამდენიმე ათეული მილიონი მანეთის დაფინანსებას მოითხოვდა. რა თქმა უნდა, დიდი სიძნელეები იყო, მაგრამ შეფერხება — არავითარი. ყველაფერი გაკეთდა, რომ გამოძებნილიყო საჭირო ასიგნებანი, დიდი რაოდენობის ვალუტა თანამედროვე უცხოური აპარატურის შესასყიდად და დასადგმელად რესპუბლიკის ყველა რეგიონში. საკმაოდ დიდი და შრომატევადი, რთული სამუშაოა შესასრულებელი, და უნდა ვივარაუდოთ, რომ ეს ამოცანა ადვილად ვერ ამოიყვან

ბოლოპარალელი ფედერაციის მოდელი

(დასასრული)

განახლებისა და სსრ კავშირს და მოკავშირე რესპუბლიკებს შორის უფლებამოსილებათა გამიჯვნის „ესსენციებ“.

ორსებითად განხილავ ზეგრ რამეში ჰგავდა დილის განხილვას. განსაკუთრებით ხაზგასმით აღინიშნა, რომ კანონპროექტის კონცეფციას საფუძვლად უდევს ის, რომ შენდება ფედერაციული სახელმწიფო. ეს სხვადასხვა შემადგენელი ნაწილის მექანიკური გაერთიანება კი არ არის, არამედ მთლიანი წარმონაქმნი.

ყურადღება დაეთმო აგრეთვე იმას, რომ რესპუბლიკების სუვერენიტეტის ხსენებისას არ უნდა იქონიონ მხედველობაში აბსოლუტური სუვერენიტეტი. ასეთი რამ უკვე აღარ წარმოადგენს თანამედროვე მსოფლიო გაერთიანებაში სახელმწიფოთა არსებობის ფორმას. რაღა თქმა უნდა, საქმე ეხება შედარებითს სუვერენიტეტს, ითქვა სხდომაზე. როცა თავისი უფლებების ნაწილს რესპუბლიკა გადასცემს უფრო დიდ წარმონაქმნს, რომელიც საერთო ინტერესებს იცავს. სესია განაგრძობს მუშაობას.

ტ. ივანოვა,
ვ. ბეზბრეშნი,
(საკრესი).

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოში

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს პრეზიდიუმის მორიგ სხდომაზე დაამტკიცეს მთავრობის საქმიანობის საკითხთა ნუსხა მომდინარე წლისათვის იმ პრობლემებზე, რომლებიც გამომდინარეობს რესპუბლიკის ეკონომიკური სუვერენიტეტის კონცეფციის ძირითადი მიმართულებებიდან. პირველი რიგის საკითხებს შორის არის განვითარებული ქვეყნების ეკოლოგიის გაჯანსაღების საზღვარგარეთული გამოცდილების შესწავლა და მისი დანერგვა რესპუბლიკაში, დემოგრაფიული სიტუაციის გაუმჯობესების ღონისძიებათა კომპლექსის რეალიზაცია, იმ კანონპროექტების მომზადება, რომლებიც ხელს უწყობს რესპუბლიკის ეკონომიკური დამოუკიდებლობის დაჩქარებას, ქართული ეროვნული სკოლის შემდგომი განვითარების კონცეფციის შემუშავება, ქალაქ ბარნეულში ერთჯერადი შპრიცების საწარმოო ქარხნის შენებლობა, ქართულ-საზღვარგარეთული ერთობლივი ფირმებისა და საწარმოების განშტოებული ქსელის შექმნა რესპუბლიკის ჯანმრთელობის დაცვის სისტემაში და მთელი რიგი სხვა ძირითადი საკითხები ეკონომიკისა და სოციალური ცხოვრების გაჯანსაღების დასახული პროგრამით.

განიხილეს და მოიწონეს აგრეთვე საზღვარგარეთის ქვეყნებთან საქართველოს სსრ მეცნიერულ-ტექნიკური თანამშრომლობის მომდინარე სამეურნეო წლის გეგმა, რომელიც თვალსაწინოებს მეცნიერების, სახალხო მეურნეობისა და კულტურული კავშირურთიერთობის დარგში ერთობლივი ნამუშევრებისა და ახალი პროექტების სხვადასხვა ასპექტის გაორძავებას.

მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ თბილისში გაიხსნას ამერიკის ქალაქ ატლანტას სავაჭრო პალატის წარმომადგენლობა და ჯორჯიის მტაწი — საქართველოს დედაქალაქის ანალოგიური დაწესებულება. რესპუბლიკის საერთაშორისო ეკონომიკური და კულტურული კავშირურთიერთობის შესწავლის ინტენსიურ გაფართოებას მოწმობს სხდომაზე რეგისტრირებული ქართულ-ინგლისური ასოციაცია „თბილის-ბრისტოლი“, აგრეთვე „ლანჩხუთის აგროფირმის „ნარინჯის“ და შვეიცარიის „ინტეკო ალპს. ა.“-ს ბაზაზე ერთობლივი საწარმოს „გურიითის“ შექმნა, რომელიც სპეციალდება ფართო სპექტრის სოფლის მეურნეობის პროდუქციისა და ნედლეულის წარმოებასა და რეალიზაციაზე, სხვადასხვა ობიექტის დაპროექტებისა და შენებლობაზე, რეკლამაზე და ა. შ. მოჭალეკობის უფლება მოიპოვა აგრეთვე ერთობლივმა საწარმომ „ვანმა“, ვანის რაიონმასკომის, ქუთაისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტისა და საფრანგეთის ფირმა „ერტას“ პირმშომ, და მთელმა რიგმა სხვა საწარმოებმა.

პრეზიდიუმზე სერიოზული ყურადღება დაეთმო საშინაო პრობლემების გადაჭრას, აგროსამრეწველო კომპლექსში ეკონომიკური რეფორმის გაღრმავებას, აჭარასა და სვანეთში სტიქიურ უბედურებათა შედეგების ლიკვიდაციას.

კერძოდ, მოიწონეს დამატებითი ღონისძიებანი გლეხთა მეურნეობების განვითარებისა და სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოებაში მათი წილის გაზრდისათვის.

კომპლექსურად განიხილეს სტიქიური უბედურების შედეგად დაზარალებული ოჯახებისათვის საკარმიდამოდ მიწის ფონდის გამოყოფის და რესპუბლიკის სხვადასხვა რაიონში ახალი შენებლობის საკითხები. რესპუბლიკის მთავრობამ გამონახა უკვე მიმდინარე წელს 48 ობიექტის, ძირითადად ახალ სოფლებში სკოლებისა და სკოლამდელი დაწესებულებების შენებლობის დაწყების შესაძლებლობა, აგრეთვე გამოყოფილია დამატებითი სახსრები, რათა დაამთავრონ 46 შენებარე სასწავლებელი, საბავშვო ბაღები და ბაგები, საცურაო აუზები, სხვა სპორტული ნაგებობები ბავშვებისათვის და ა. შ.

რესპუბლიკის დემოგრაფიული საზოგადოების წინადადებით მთავრობამ საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის განსახილველად შეიტანა საპატიო წოდების „საქართველოს დედის“ შემოღების შესახებ ბრძანებულების პროექტი. ეს წოდება მიენიჭებათ დედებს, რომლებმაც აღზარდეს ხუთი და მეტი შვილი, ღირსეულად ემსახურებიან ჩვენს საზოგადოებას. ამასთან ერთად მოიწონეს რესპუბლიკის დემოგრაფიული საზოგადოებისა და პროფკავშირთა ინიციატივა, რომ ყოველწლიურად მოიწყოს (კვარტალში ერთხელ არასამუშაო დღეებში) საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან შეთანხმებით „დედის დღე“ და გადაიიცოს ხელფასი დემოგრაფიულ ფონდში. ეს სახსრები მოხმარდება იმ ქალების მატერიალურ დახმარებას, რომლებსაც აქვთ საპატიო წოდება „საქართველოს დედა“, და სხვა მრავალშვილიან ოჯახებს.

მალე რესპუბლიკის მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებს შეემატება ახალი ყოველდღიური გაზეთი — საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს ორგანო.

სხდომაზე რეგისტრირებულია ავღანეთის ქართველ ვეტერანთა კავშირის წესდება. მისი საზოგადოებრივი საქმიანობა მიზნად დაისახავს დაღუპულ ავღანელ მეომართა ოჯახებისათვის ყოველმხრივი დახმარების გაწევას, ტყვეობიდან ჩვენი თანამემამულეების დაბრუნებისათვის მუშაობის გაკეთილურებას, ზრუნვას დაჭრილებისა და ინვალიდებისათვის. საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში კავშირის წევრები მხარს უჭერენ გარდაქმნის პროცესების გაღრმავებასა და დემოკრატიზაციას, ყოველგვარი ფორმის ძალმომრეობისა და მართლსაწინააღმდეგო მოქმედების წინააღმდეგ ჯანსაღი ძალების კონსოლიდაციას.

პრეზიდიუმმა განიხილა აგრეთვე ეკონომიკის განვითარებისა და სოციალურ-კულტურული მშენებლობის მთელი რიგი სხვა საკითხები. (საქინფორმი).

საქართველოს სსრ ავტომოტორმოყვარულთა ნებაყოფლობითმა საზოგადოებამ უნდა შეიმუშაოს ადამიანური ურთიერთობა

—ეკონომიკურ სუვერენიტეტზე უკვე საკმაოდ ბევრი რამ ითქვა და დაიწერა. თქვენ ხელმძღვანელობთ უწყებას, რომელიც საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობის განვითარებას უძღვება, ამიტომ მინდა დაგისვათ ერთი, არცთუ იოლი კითხვა. დღესვე რომ გახდეს საქართველო ეკონომიკურად დამოუკიდებელი, შეძლებს იგი ნამდვილად დამოუკიდებლად და ეფექტიანად წარმართოს საქმეები საგარეო ბაზარზე? შეძლებს თუ არა, დაეურდნოს თავის საექსპორტო პოტენციალს?

— მოკლედ გიპასუხებთ. დიახ, შეძლებს! მე ოპტიმისტურად ვარ განწყობილი.

— რას ემყარება თქვენი ოპტიმიზმი, უფრო დაწვრილებით ხომ ვერ დაახასიათებდით სიტუაციას?

— სიამოვნებით. რესპუბლიკის ექსპორტმა, 1989 წლის მონაცემებით, მილიონობით მანეთი შეადგინა. სხვათა შორის, გეგმა 87 პროცენტით შესრულდა, ეს ბევრი არ არის იმ ხვედრით წილთან შედარებით, რომელიც საქართველოს აქვს საერთო-საკავშირო მთლიანი ეროვნული პროდუქტის წარმოებაში. თუ პროპორციებს დავიცავთ, ჩვენი ექსპორტი ორ-სამჯერ მეტი უნდა იყოს. მაგრამ ჩვენ ხომ საუკეთესოდ ვიცით, როგორია საკავშირო ექსპორტის სტრუქტურა, რაოდენ მკვეთრად არის იგი დადახრილი ენერგომატარებელთა მხარეს.

— მაგრამ ჩვენი ექსპორტიც რომ აქეთ იხრება?

— მართალია ბრძანებთ. იგი თითქმის სანახევროდ, 47,7 პროცენტით შედგება სათბობისა და ელექტროენერგიისაგან.

— რამდენადაც მესმის, სათბობი ექსპორტში გვეთვლება ბაიომის ნავთობგადამმუშავებელი ქარხნისა და საზღვაო ნავსადგურების გამო. თავად ჩვენ ნავთობს ხომ არ ვაწარმოებთ. მაშასადამე, როგორც კი დამოუკიდებელნი გავხდებით, ექსპორტის ამ წყაროს იმედი აღარ უნდა გვქონდეს, არა?

— მე თვითონ დაგისვამთ კითხვას: აი, ჩვენ — რესპუბლიკას, მის ტერიტორიულ ხელისუფლებასა და თვით ექსპორტიორ საწარმოებს, თვალით უნახავთ ეს ვალუტა?

რესპუბლიკიდან ყოველწლიურად გაიქცევა საექსპორტოდ 70-80 მილიონი მანეთის მადანი, კონცენტრატები, ლითონები და მათი ნაწარმი. აქედან ნახევარს შეადგენს ჭიათურის მანგანუმი, ზესტაფონის ქარხნის ფეროშენადნობები. ათწლეულების მანძილზე მარაგის მნიშვნელოვანი ნაწილია ამოღებული. ჩვენი ჭიათურა და ზესტაფონი ექსპორტის სავალუტო ანარიცხების წყალობით ისევე უნდა ჰყვაოდნენ, როგორც ყუვეიტი, არაფერი არ უნდა უპირდეთ. მაგრამ, აბა, ჰკითხეთ საქალაქო საბჭოს აღმასკომების თავმჯდომარეებს, ბევრი აქვთ ანგარიშზე სავალუტო მანეთი?

— ალბათ, თვალითაც არ უნახავთ. საქართველოს ტელევიზიამ გვიჩვენა რეპორტაჟი, როგორ უტევენ კარიერები ჭიათურელთა კარ-მიდამოებს, როგორ ექცევათ თავზე სახლები...

— ვნახე, მითხრეს, რომ როდესაც ჭიათურაში კონცესია ჰქონდა აღებული კაპიტალისტ ჰარიმანების ცნობილ ოჯახს, ისინი იძულებული იყვნენ ძალზე დიდი კომპენსაცია ეხადათ მცხოვრებთათვის, რომლებიც თავიანთი კერიდან უნდა აყრილიყვნენ, სხვათა შორის, ქალაქიც გვარიან თანხებს იღებდა.

ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი წიაღის ექსპლოატაცია-ექსპორტისათვის რესპუბლიკა არაფერს არ იღებს?

— არა, რატომ, რაღაც იღებს, მაგრამ აი, ქალაქის ხელისუფალნი, რომელთა უშუალო მოვალეობაა იზრუნონ მთელი მოსახლეობის ინტერესებისათვის, არაფერს არ იღებენ.

— ამას ხომ ნამდვილი ცენტრალიზებული კოლონიალიზმი შეიძლება ეწოდოს.

— მაგ ტერმინისა რა მოგახსენოთ, მაგრამ, მე რომ მკითხოთ, მთავარია შექმნილი მდგომარეობის არსი. იგი კი ასეთია: რესპუბლიკის მოსახლეობას, ხალხს არ ეკუთვნის ის, რაც უნდა ეკუთვნოდეს და რასაც მოგება, ვალუტა უნდა მოჰქონდეს.

— კი, მაგრამ, რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ თავის უკანასკნელ ხანებში ხომ მიიღო კონსტიტუციის შესწორება, რომლის მიხედვითაც მიწა, წყალი, ბუნებრივი რესურსები, მათ შორის, წიაღისეულის მარაგი რესპუბლიკას ეკუთვნის.

— მიიღო, მაგრამ... ქაღალდზე ერთია, ცხოვრებაში სხვა. პირველია თუ უკანასკნელი?! ერთ მაგალითს მოგიყვანთ. აი, სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს № 203 დადგენილება. ვკითხულობთ: იმ საქონლის ნუსხაში, რომლის ექსპორტის ლიცენზირების უფლება ენიჭებათ მოკავშირე რესპუბლიკების მინისტრთა საბჭოებს, არის ღვინო. საერთოდ არ ხდება სახალხო მოხმარების საქონლისა და მრავალი მასალის ლიცენზირება, ე. ი. მათი ექსპორტი არ არის შეზღუდული. ბოლოს და ბოლოს, მოგვანიჭეს იმის უფლება, რაც ჩვენია. ხოლო ტექსტი თვის შემდეგ, შარშან დეკემბერში მიღებულ მინისტრთა საბჭოს № 1104, ახალ დადგენილებაში ვკითხულობთ: ლიცენზირებას ღვინოსა და სახალხო მოხმარების მთელ საქონელზე ახორციელებს სსრ კავშირის საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობის სამინისტრო. ჩვენ ერთი ბოთლი ღვინის გაყიდვაც არ დაგვაცალეს, უფლებები ფაქტობრივად უკვე აგვყარეს და მოსკოვს გადასცეს.

მერედა რა, ვინმე მიეცადა? ვინმემ შეაჩერა საკავშირო ორგანოს გადაწყვეტილების მოქმედება, რომელიც ეწინააღმდეგება და ლახავს საქართველოს ეკონომიკურ ინტერესებს? და არათუ ინტერესებს, საქართველოს კონსტიტუციას!?

— მართალი გითხრათ, ეს არც გამიგია. დარწმუნებული ვარ, ფართო საზოგადოებრიობა საერთოდ არ არის ინფორმირებული ამგვარ გადაწყვეტილებათა თაობაზე. ალბათ, ეს არ იქნება ასეთი ხასიათის ერთადერთი გადაწყვეტილება.

— რა თქმა უნდა. ასეთი გადაწყვეტილებები მრავლადაა. მაგრამ მთავარი მათი რაოდენობა კი არ არის, მთავარია ქვეყანაში დამკვიდრებულ ურთიერთობათა მთელი სისტემა, როლი, რომელიც ჩვენ გვარგუნეს ცენტრის წინაშე. რომ ჩავუფიქრდეთ, საქმე აბსურდამდე მიდის. თურმე, მაგალითად, ჩვენი მოკეკვავეები ასსრ-ში საზღვარგარეთ გასტროლებზე რომ გაგვზავნოთ, ამის ლიცენზია, ანუ ნებართვა, მოსკოვში უნდა ავიღოთ. რატომ, რა ლოგიკით? ქართველებს ცეკვა იქ ასწავლეს თუ ჩოხები შეგვიკერეს?

— ეკონომიკურ სუვერენიტეტზე ბევრ ლაპარაკობთ, ხომ არ არსებობს საფრთხე, რომ ცენტრალური საკავშირო ბიუროკრატია, მისი დიქტატი ადგილობრივი ბიუროკრატების დიქტატით შეიცვლება?

— რა ფასი აქვს ასეთ დამოუკიდებლობას. მთავრობის დაწესებულებებიც, თვით მთავრობაც და საწარმოებიც, ექნებათ მათ საკუთრების კოოპერაციული, კერძო თუ სააქციო ფორმა, უნდა ექვემდებარებოდნენ მხოლოდ კანონმდებლობას, ხოლო თვით კანონმდებლობა უნდა ხორციელდებოდეს მხოლოდ და მხოლოდ კონსტიტუციის ფარგლებში. მე ვგულისხმობ საქართველოს ახალ, ეუმშარიტად დემოკრატიულ კონსტიტუციას.

—ახლანდელი კონსტიტუცია, მართლაც, არ იძლევა გასაქანს თავისუფალი, ინიციატივიანი მეწარმეობისათვის, იგი ჩამორჩა დემოკრატიზაციის პროცესებს. ალბათ, ასევე ჩამორჩება საგარეო ეკონომიკური კანონმდებლობაც. თქვენს დარგში საწარმოები, ალბათ, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე აწყდებიან უაზრო დაბრკოლებებს, აკრძალვებს, ბიუროკრატიულ ჩიხებს?!

— როგორ გითხრათ, არც უმაგისობაა. მოგეხსენებათ, რა სახელმწიფო გვქონდა. 1936 წლის კონსტიტუცია ხომ თავი ბოლომდე დემოკრატიულია... ქაღალდზე. სინამდვილეში კი რა ხდებოდა?! იგივე ითქმის მოქმედ კონსტიტუციაზეც. მასში ძირითადად ლამაზი და სწორი სიტყვებია ჩაწერილი. ქვეყანაში კი უძრაობას და თვითხებობას დაესადგურებინა. ვინ იძულოდა კონსტიტუციის დაგვევის ბრწყინვალე მაგალითებს? პირველ ყოვლისა, რა თქმა უნდა, მთავრობა, ანტიკონსტიტუციური, მართლსაწინააღმდეგო დადგენილებების გამოცემით. აი, მაგალითად, საქართველოს მცხოვრები ვერ იყიდიდა ავტომობილს სხვა რესპუბლიკაში. გაყიდვა შეეძლო, მაგრამ ყიდვა — ნურას უკაცრავად. განა აბსურდი არ არის?

— როგორ გგონიათ, ახლა სწორდება მდგომარეობა, იქნო ასეთ დადგენილებათა რიცხვმა?

— ჯერ ერთი, ჯერაც არ გაუქმებულა და მოქმედებს ძველი დადგენილებები. მეორე, ზშირია გადასვლა ერთი უკიდურესობიდან მეორეში. ავიღოთ საგარეო ეკონომიკური, ეგრეთ წოდებული, ქვეკანონიერი აქტები, ანუ იგივე დადგენილებანი. ჯერ იყო და, ბარტერის, ე. ი. უვალუტო აღებ-მიცემობის ნება დაგვრთეს. შემდეგ იგი მთლიანად აკრძალეს. მერე ამის უფლება გადასცეს ვაჭრობის სამინისტროსა და სახმომაგრაგების სისტემებს. შემდეგ გამოვიდა დადგენილება, სადაც კვლავ დაგვრთეს ბარტერის ნება, ოღონდ ერთი პირობით: სახალხო მოხმარების საქონლის ექსპორტის ან სოციალურ-კულტურული სფეროს განვითარების მიზნით. პირდაპირ გეტყვენია კაცს იმათ მაგივრად, ვინც ასეთ ფორმულირებებს იგონებს. აი, ვთქვათ, მე რომ კომპიუტერი გამოვიყენო ძირითადი წარმოების და არა ფართო მოხმარების საქონლის წარმოებისათვის -- ეს რა, დანაშაულად ჩამეთვლება? ანდა, ამას დამიმტკიცებს ვინმე?!

ამას ჰქვია დეცენტრალიზაცია?

— როგორც ვხედავ, თქვენ ასეთი მაგალითები არ გელევათ.

— სამწუხაროდ, ასეა.

— თქვენ ალბათ გაქვთ თქვენი აზრი საქართველოს ეკონომიკური სუვერენიტეტის კონცეფციის თაობაზე. საკმარისია ამ კონცეფციით გათვალისწინებული ღონისძიებანი რესპუბლიკის სრულფასოვანი დამოუკიდებელი საგარეო ეკონომიკური საქმიანობისათვის? ალბათ, კრიტიკული შენიშვნებიც გექნებათ.

— მე არა ვარ იმათი კრიტიკის მომხრე, ვინც ცდილობს კეთილსინდისიერად შეასრულოს დაკისრებული ამოცანა. ჩემი აზრი ასეთია: საქართველოს ესაჭიროება საკუთარი საგარეო-ეკონომიკური კანონმდებლობა, რომელიც მისი ინტერესებიდან გამომდინარეობს. რა თქმა უნდა, ეს კანონმდებლობა შეეწინააღმდეგება საკავშირო კანონმდებლობას და პრობლემატიკა ოდენ ამ ნაწილში ნებისმიერ ადამიანს ეცოდინებოდა. ეს ეხება ეკონომიკურ სუვერენიტეტს. ეს ეხება ეროვნულ ეკონომიკურ ურთიერთობათა ამ ან სხვა ფორმას. ამ ან სხვა ფორმულირებებ

დამოუკიდებლობას რომ მოვიპოვებთ...

(დასასრული)

ჯერეთ ეს. თვითუზრუნველყოფის იმედით ყველაფერს ხომ ვერ წავეპოტინებით. ასე არავინ არ შვრება მთელ მსოფლიობა. ალბათ, უკანასკნელი ქვეყანა, რომელიც ცდილობდა ასე მოქცეულიყო, იყო რკინის ფარდისა და უძრაობისდროინდელი საბჭოთა კავშირი. ამიტომაც ჩამორჩა ასე ტექნიკურად და ტექნოლოგიურად. თუ ჩვენი პროდუქციიდან ექსპორტზე მიდის, მაგალითად, მიკროსქემები, მათ კი ჯერ-ჯერობით ყიდულობენ, მაშინ უნდა სრულყოფთ ისინი, დავბანდოთ კაპიტალი მეცნიერებაში, სტიმული მივანიჭოთ ტექნიკურ აზროვნებას, გავაფართოოთ გასაღების ბაზარი. მაშასადამე, ნიადაგ უნდა ვაუმჯობესოთ თვისებრივი მაჩვენებლები და მუდამ ვიყოთ მოთხოვნების დონეზე. მიწასასახი აგრეგატები, ელექტროძრავები, ჩარხები, ამწეები — ამ პროდუქციას ჯერ-ჯერობით აქვს მცირეოდენი, მაგრამ სტაბილური გასაღება. დიდი რეზერვებია ქიმიასა და მეტალურგიაში. ჩვენ შეგვეძლო გაგვეზარდა შავი ლითონების, ნაგლინის, ფერროშენადნობების, შაბიამნის, სულფატ-ამონიუმის, ციან-ნატრიუმისა და სხვა ქიმიური პროდუქტების ექსპორტი, მაგრამ ყველაფერი ტექნოლოგიასა და ეკოლოგიას უკავშირდება. უკანასკნელი გარემოება დამატებითს კაპიტალდაბანდებებს მოითხოვს და ეს დაბანდებანი უთუოდ უნდა გავიღოთ. და, რა თქმა უნდა, დროა, ბოლოს და ბოლოს, გავიჭრათ მსოფლიო სტანდარტებისაკენ ღვინისა და ჩაის, აგრეთვე საფეიქრო და სამკერვალო მრეწველობაში. აქ გარკვეული წარმატებები გვაქვს, მაგრამ მე ვიმედოვნებ, რომ თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ქართველ მეწარმეებიც გაიღვიძებს ბატონ-პატრონის გრძნობა.

— უამისოდ კი, ბუნებრივია, ზედმეტია ლაპარაკი ყოველგვარ ძვრებზე. მაგრამ ეკონომიკურ სუვერენიტეტთან დაკავშირებით, ალბათ, დაგვჭირდება ჩვენი ეკონომიკური კავშირების ორიენტაციის შეცვლა და გადატანა სხვა ბაზრებზე, ამასთან, არსებული ურთიერთობა მოკავშირე რესპუბლიკის მიმწოდებელთან და მომხმარებლებთან რომ გვაქვს დამყარებული, უნდა შეიცვალოთ სხვა კავშირებით.

— იმ პირობით, თუ ეს ხელსაყრელი იქნება, ისე კი, პრინციპულად, არსებული კავშირურთიერთობის გაწყვეტა ხეირს არ დაგვაყრის. ჯერ ერთი, დასავლეთის ბაზრის მარწუხებში მეტი წილი ჩვენი საქონლის კონკურენტუნარიანობის გამო მოკავშირე რესპუბლიკების ბაზარი სავსებით გვაძლევს ხელს, მეტადრე, მასალა-ნედლეულისა და მაკომპლექტებელი ნაწარმის სანაცვლოდ, ურომლისოდაც მთელი ქარხნები გაგვიჩერდება. მეორე, პირველ ხანებში უნდა შეეცადოთ, რომ განვითარებული ქვეყნებიდან მოვიზიდოთ არა საქონელი, არამედ კაპიტალი, ე. წ. ნოუ-ჰაუ, წარმოებისა და გასაღების გამოცდილება.

— როგორ ვქნათ ეს, ჩვენ ხომ არა გვაქვს ნედლეულის განსაკუთრებული ხიმდიდრენი?

— როგორ არა გვაქვს?! აბა, ტყუილად მილაპარაკია ამდენ ხანს? უცხოეთის ფირმების მოზიდვის საუცხოო პოლიგონი გახდა ვევეს ერის დაცალკევებას, ხოციალურ უთანასწორობას, ხოლო შეესაძლოა — ეროვნული სულისკვეთების ნიველირებასაც, გაერება ზნე-ჩვეულებები, ტრადიციები. სხვათა შორის, ამ აზრს უახლოვდება მთავრობის თავმჯდომარის ნოდარ ჯითანავას თვალსაზრისიც. უკანასკნელ სესიაზე გამოსვლისას მან პირდაპირ განაცხადა, რომ საქართველო არ უნდა დაადგეს თავისუფალი ეკონომიკური ზონების შექმნის გზას. მრავალ ქვეყანაში ზონებმა თითქოს გაჯანსაღეს ეკონომიკა, მაგრამ ჩაკლეს ეროვნული სული, და ამ ქვეყნების ხალხები სხვათა კაპიტალსა და ნებას დაუმორჩილნო.

—ნება მიბოძეთ, მეც მოვიყვანო ჩემი არგუმენტები. თავისუფალი მეწარმეობის და უბაკონ ვაჭრობის ზონები შექმნილია და ფუნქციონირებს მთელ მსოფლიოში. მათი რიცხვი დაახლოებით 700-ს აღწევს, თანაც როგორც განვითარებადს, ისე განვითარებულ ქვეყნებში, მაგალითად, ამერიკის შეერთებული შტატები და პანამა, ინგლისი და ირლანდია, იაპონია და ტაივანი, სინგაპური და მავრიკის კუნძული. უდავოა, თავისუფალი ეკონომიკის ზონებთან არის დაკავშირებული ის, რომ ცივილიზაციის მსოფლიო დონეზე გაიჭრა აღმოსავლეთის ოთხი ვეფხვი: სამხრეთ კორეა, ტაივანი, ჰონკონგი და სინგაპური. სადაცაა აგორდება ახალი ტალღა მალაიზიის, ტაილანდის და თვით მავრიკის კუნძულის სახით. ჩინეთის ექსპერიმენტზე არაფერს ვიტყვი, ვინაიდან დღეს მას, როგორც ჩანს, აბრკოლებს პოლიტიკური წინააღმდეგობანი. უბრალოდ ის მინდა ვთქვა, რომ თავისუფალი მეწარმეობის ზონა არ არის მარტოოდენ სუსტად განდა ყველას ემსახურება, არ თაკილობს. ჯერ კიდევ საკითხავია, რა უფრო საზიანოა ჩვენი სულისკვეთებისა და ტრადიციებისათვის — მივიღოთ და დავაპეროოთ სტუმრები, თუ გამთენიიდან დაღამებამდე ჩაის ბუჩქებზე წახრილებმა ვიაუშაოთ? არავითარი შრომა არ არის დამამცირებელი, როდესაც იგი შესაძლებლობას იძლევა ადამიანურად იცხოვრო. ანდა, იქნებ თავისუფალ ზონებში მცხოვრებმა ირლანდიელებმა და კორეელებმა დაკარგეს თავიანთი ეროვნული თავისთავადობა? აბა, რა სათქმელია.

გამოთქმულა აგრეთვე აზრი, რომ თავისუფალი ეკონომიკური ზონები, ერთობლივი საწარმოები და, საერთოდ, უცხოური ბიზნესის ინტერესები უპირისპირდება ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მიზნებს. ამ საეჭვო აზრის საფუძველზე, გვთავაზობენ დასკვნას, რომ საქართველომ ჯერ დამოუკიდებლობა უნდა მოიპოვოს და მხოლოდ მერე მიმართოს ეკონომიკის განვითარების ისეთ ზომებს, როგორიცაა ერთობლივი საწარმოები, თავისუფალი ეკონომიკური ზონები და ა. შ. ჩემი აზრით, ეს წმინდა წყლის სქოლასტიკაა. ერთი მეორეს ხელს არ უშლის. განა საერთო მიზნისაკენ გადადგმული თითოეული ნაბიჯი არ გვაახლოებს მიზანს? დ, ამავე დროს, ეკონომიკურად უფრო ძლიერი, საერთაშორისო ეკონომიკაში მჭიდროდ ჩართულნი არ აღმოვჩნდებით, როცა ამ მიზანს მივაღწევთ? რაც შეეხება უცხოეთის ბიზნესს, ჩვენი ორგანიზაციის მოღვაწეობიდან გამომდინარე მთელი პასუხისმგებლობით ვაცხადებ: საზღვარგარეთის საქმიან წრეებს ჩვენთან ურჩევნიათ საქმის დაკვირა, ვიდრე მოსკოველ ბიზნესმენებთან და ხშირად გულდაწყვეტით აღნიშნავენ, რომ ზოგიერთ ამა თუ იმ საკითხს ადგილზე ვერ გწყვეტთ და მოსკოვზე ვართ დამოკიდებულნო. ამის დასტურია ის მხარდაჭერა, გულისტკივილი და დახმარება უცხოეთის ბიზნესის მხრიდან, რომელიც მან გამოიჩინა ცხრა აპრილის მოვლენებთან დაკავშირებით. უცხოეთის ბიზნესს აშინებს არა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა, არამედ ანარქია და ძალადობა, რევაზ თამბუკაშვილის სიტყვებით რომ ვთქვათ, აგრესიული პროვინციალიზმის თარეში. ხოლო ეს მეც, თქვენც და ყველა ნორმალურ, მშრომელ და საქმიან ადამიანს უნდა აწუხებდეს.

ყველამ უნდა გავიცნობიეროთ მთავარი საკითხი. ჩვენ რა, თოხით და ბარით ვაპირებთ ფეხი შევდგათ XXI საუკუნეში?! თუ, ზოგს ჰგონია, რომ შეიძლება სრულფასოვნად ვითარდებოდეს სტერილურ-დაზშელ კარჩაკეტილ სივრცეში და ამასთანავე სარგებლობდე ცივილიზაციის ყველა სიკეთით? ეს მიდწევები ციდან არ ცვივა.

ეკოლოგიის უზრუნველყოფა, რა თქმა უნდა, აუცილებელია. მაგრამ თუ კუვეიტში ნავთობგადამშუშავებელ ქარხნებს შიგ ზღვაში აშენებენ და ისინი არ აჭუჭყიანებენ გარემოს, მაშინ გაუგებარია, რატომ მივიყვანეთ ჩვენი ბათუმის ქარხანა ისეთ მდგომარეობამდე, რომ ისე დაბინძურა მთელი არე-მარე, ახლა ისეა დაგვრჩენია, დავხუროთ იგი. ხალხს უკან, გამოქვაბულებში კი არ უნდა ვუხმობდეთ, არამედ ვითვისებდეთ პროგრესულ, ეკოლოგიურად ხალას ტექნოლოგიებს.

— სუვერენიტეტის პირობებში თუ ახლანდელ პირობებში?

— როგორც ერთში, ისე მეორეში. თუ ყველაფერი ისე დარჩა, როგორც დღეს არის, მაშინ პასუხი ძალზე მარტივია: არ გვექნება არავითარი ეკონომიკური განვითარება. ჩემი თაობა დარწმუნდა ამაში, თან ისტორიის გაკვეთილიც ამასვე გვიჩვენებს.

მაგრამ დარწმუნებული ვარ, რომ ყველაფერი ეს წარსულს ჩაბარდება, იგი ვერ დარჩება ამორფული სახელმწიფოს ფორმით, მისი გაუგებარი, საკუთარი სიცოცხლის მომსწრაფველი ეკონომიკითურთ. მაგრამ ამისათვის მტკიცედ უნდა ვიმოქმედოთ.

ჩვენ კი რას ვაკეთებთ მთელი ეს დრო? სულ იმის ცდაში ვართ, რომ ვკრძალავთ ეკონომიკას.

თქვენ, ალბათ, არც დფიქრებულხართ, რომ რესპუბლიკაში ჯერ კიდევ არსებობენ ცენტრალურ უწყებათა თავისებური „მეფისნაცვალნი“, რომელთა მოწოდებაა ახორციელებდნენ ერთიან ცენტრისტულ პოლიტიკას, თვალყური ადევნონ და არ დაუშვან, რომ რესპუბლიკებში ვინმემ დამოუკიდებლად იმოქმედოს.

ჯერ-ჯერობით კი, თუ ყოველივე ზემონათქვამს შეეკამებთ, ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, რომ ჩვენ მიუტევებლად ვაგვიანებთ პრაქტიკულ ღონისძიებათა განხორციელებას როგორც ეკონომიკის, ისე ადამიანისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების გასათავისუფლებლად. ისინი განუყოფლად უკავშირდება ერთმანეთს, ეს არის ამძრავი ღერძის ორი ბორბალი, და ისინი ერთად უნდა ბრუნავდნენ.

— ამასთან დაკავშირებით კიდევ ერთი კითხვით მოგმართავთ. საქართველოს საკავშრ-სამრეწველო პალატაც ხომ არ არის მთლად დამოუკიდებელი? და კიდევ, როგორ გესახებათ პალატის როლი საქართველოს სუვერენიტეტისა და თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში?

— ჯერ — რაც შეეხება დამოუკიდებლობას. ჩვენ იგი გაცილებით მეტი გვაქვს, ვიდრე სხვა ორგანიზაციებს, ვინაიდან ჩვენ ვართ საზოგადოებრივი, დამოუკიდებელი ორგანიზაცია. პალატა სამეურნეო ანგარიშზეა, საკუთარი მოღვაწეობის შემოსავლით და საწევრო გადასახადებით არსებობს. ჩვენ მთელი რიგი ხელშეკრულებანი დავუდეთ ჯორჯიის, (აშშ), სლოვენიის, ბულგარეთის სავაჭრო პალატებს, სხვა ქვეყნების უცხოურ ფირმებს. გვაქვს პრინციპული მორიგებანი, რომ გავხსნათ ჩვენი პალატის წარმომადგენლობანი ისრაელში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, თურქეთში. ავსტრიის ფირმებთან შეკვმენით ერთობლივი საკონსულტაციო-სამუშაოვლო კომპანია „ჯორჯიენ კონსალტინგი“, რომელსაც წარმომადგენლობანი ექნება ვენასა და მოსკოვში. ჩვენ არავითარი შეზღუდვები არა გვაქვს მსოფლიოსთან ურთიერთობებში. აი, ქვეყნის შიგნით კი პრობლემები გაცილებით მეტი გვაქვს.

რაც შეეხება პალატის როლს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობისა და თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, იგი კიდევ უფრო მეტად გაიზრდება. მიმაჩნია, რომ პალატა უნდა გამოხატავდეს საქართველოს საქონელმწარმოებლების, საქართველოს ვაჭრების ინტერესებს არა მარტო საზღვარგარეთ, არამედ მთავრობასთან ურთიერთობასა და საბჭოთაშორიან ორგანიზაციებიც. მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის სამეურნეო პალატებს დაკისრებული აქვთ მრეწველობა, აგარაკოსების, ვაჭართა და ბიზნესის სხვა წარმომადგენელთა უფლებებისა და ინტერესების თავისებურ დამცველთა ფუნქციები.

საქმე ბევრი გვაქვს და სულ უფრო გვეძატება. ვოცნებობ იმ დროზე, როდესაც საბოლოოდ დამთავრდება დამოუკიდებლობაზე, დემოკრატიაზე, თავისუფლებაზე გადასვლა, როდესაც შეგვეძლება ვთქვათ, რომ ჩვენი თავი ჩვენვე გვეყოფნის, და მოვიცლით საიმისოდ, რომ მთელი არსებით ვემსახუროთ კომერციისა და მეწარმეობის საქმეს.

ელგუჯა ბერიშვილი.

ზაფხულის დროის მოქმედების პერიოდის დაწყების შესახებ

სსრ კავშირის ერთიანი დროისა და ეტალონური სიხშირეების სახელმწიფო კომისია იუწყება, რომ 25 მარტს იწყება 1990 წლის ზაფხულის დროის მოქმედების პერიოდი.

ამასთან დაკავშირებით 1990 წლის 25 მარტს 2 საათზე საათის ისრები საბჭოთა კავშირის მთელ ტერიტორიაზე 1 საათით წინ უნდა გადავწიოთ.

რედაქტორი
ნ. ჩერქეზიშვილი.

სპორტი

● ფეხბურთი

მიზანი საფლეისო და სახვალიო

ერთი კვირაც, და დაიწყება საქართველოს ეროვნული ჩემპიონატი ფეხბურთში. საზეიმო გახსნის ცერემონიალი და პირველი მატჩი 30 მარტისთვის არის დანიშნული — თბილისის ცენტრალური სტადიონის სარბიელზე გამოელენ თბილისის „იბერია“ და ფოთის „კოლხეთი“, მეორე დღეს კი მოეწყობა პირველი ტურის დანარჩენი შეხვედრები.

სწორედ მოახლოებულ ჩემპიონატს მიეძღვნა პრესკონფერენცია, რომელიც გუშინ „კომუნისტის“ რედაქციაში გაიმართა. სპორტულ ჟურნალისტებს შეხვდნენ საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის პრეზიდენტი ნოდარ ახალკაცი, ფედერაციის გენერალური მდივანი დავით კვინიკაძე და პრეზიდიუმის წევრი ზურაბ პეტრიაშვილი.

— ალბათ, გეხსომებათ, რომ საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის დამფუძნებელმა ყრილობამ ფედერაციის პრეზიდიუმს დაავალა ათი მარტისათვის შეედგინა საქართველოს ეროვნული ჩემპიონატის კალენდარი, შეემუშავებინა დებულება, — თქვა ნოდარ ახალკაცმა, — დროის სიმცირის მიუხედავად, ეს დავალება შეგასრულეთ. პრეზიდიუმის სხდომებზე კოლეგიურად იხილებოდა ჩემპიონატის ორგანიზაციასთან დაკავშირებული ყველა მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანი საკითხი. გადაწყდა, რომ უმაღლეს ჯგუფში თერმეტი გუნდი ითამაშებს. ამასთან დაკავშირებით, ცხადია, იყო აზრთა სხვადასხვაობა, მაგრამ საბოლოოდ ამ დასკვნამდე მივედით და, ჩემი აზრით, სწორადაც მოვიქეცით. ჩვენს გადაწყვეტილებას საფუძვლად დაედო სპორტული პრინციპი და შეღავათები არც ერთი გუნდისთვის არ მიგვიცია. ცხადია, ფედერაცია მხარში ამოუდგება და შეძლებისდაგვარად ყოველმხრივ დაეხმარება იმ ქალაქებისა და რეგიონების ფეხბურთის მესვეურთ, რომელთაც დიდი სურვილი აქვთ ჰყავდეთ მაღალი კლასის გუნდები. სხვათა შორის, ზზრიდან გვაკითხავენ ფედერაციაში. გვირეკავენ, მჭიდრო თანამშრომლობის სურვილს გამოთქვამენ, და ასეთი საერთო დაინტერესება ოპტიმიზმს გვმატებს. არაერთხელ მითქვამს და ახლაც გავიმეორებ, რომ ქართულ ფეხბურთს დიდი პოტენციალი აქვს და ამაზე, თუნდაც, ასეთი ფაქტიც მეტყველებს: სულ რაღაც თვე-ნახევარში ჩვენ ძოვახერხეთ დამოუკიდებელი ფედერაციის შექმნა, ეროვნული ჩემპიონატის ორგანიზაცია ისე, რომ რესპუბლიკის ფარგლებს გარეთ არ მოგვიწევია არც ერთი ფეხბურთელი, მწვრთნელი თუ მსაჯი. ფედერაცია დაინტერესებულ ორგანიზაციებთან ერთად, ყველაფერს იღონებს საიმისოდ, რომ ჩემპიონატმა, პირველი მატჩებიდანვე, მაღალ სპორტულ დონეზე ჩაიაროს, სტადიონებზე იყოს სრული წესრიგი, მაქსიმალურად ხელსაყრელი პირობები ჰქონდეთ ჩემპიონატში მონაწილე გუნდებს. იმის იმედიც გვაქვს, რომ მხარში ამოგვიდგებიან ფეხბურთის გულშემატკივრები, ის ხალხი, ვინ სთვისაც არსებობს ეს თამაში.

ჟურნალისტები, ცხადია, დაინტერესდნენ სიხუმის „დინამოსთან“ დაკავშირებული ამბებით. პრესაში უკვე გამოქვეყნდა ცნობა აფხაზეთის ფეხბურთის ფედერაციის გაფართოებული სხდომის თაობაზე, სადაც მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ სიხუმის „დინამო“ სსრ კავშირის ჩემპიონატის პირველ ლიგაში ითამაშებს. რა პოზიცია უჭირავს საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციას?

— მე და ბატონი დავით კვინიკაძე, ჩვენი ფედერაციის გენერალური მდივანი, ვესწრებოდით ამ სხდომას, — განაცხადა ნოდარ ახალკაცმა. — ჩამოვაყალიბეთ ჩვენი პოზიცია, მივეცით ყველა საჭირო განმარტება. სიტუაცია ასეთია: ფიფას წევრი ყველა საფეხბურთო ორგანიზაცია, მათ შორის საბჭოთა კავშირის ფეხბურთის ფედერაციაც, საერთაშორისო ფედერაციის წესდებას ემორჩილება. ამ დოკუმენტის 41-ე მუხლის პირველ პუნქტში გარკვეული წერია, რომ ფიფას საფილიალო ასოციაციებს (იგულისხმეთ საბჭოთა კავშირის ფეხბურთის ფედერაცია) და მის კლუბებს ფიფას აღმასკომის საგანგებო თანხმობის გარეშე უფლება არა აქვთ სპორტული კავშირი დაამყარონ იმ ფედერაციებთან, რომლებიც ფიფას წევრები არ არიან (იგულისხმეთ საქართველოს ფეხბურთის ფედერაცია). მაშასადამე, თუ საკავშირო ფედერაცია სიხუმის „დინამოს“ პირველ ლიგაში მიიღებს, ამით დაარღვევს ფიფას წესდებას. არადა, როგორც იმ სხდომაზე აფხაზეთის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველმა მოადგილემ ვლადიმერ მიქანბამ განაცხადა, საკავშირო ფედერაციის თავმჯდომარეს ვიაჩესლავ კოლოსკოვს სიხუმელთათვის სიტყვიერი დაპირება უკვე მიეცია... თბილისში ჩამოსვლისთანავე ნახევარსაათიანი სატელეფონო საუბარი მქონდა კოლოსკოვთან, რომელსაც დაწერილებით განვუმარტე ვითარება, ავუხსენი, რომ აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა სუვერენული საქართველოს განუყოფელი ნაწილია და ჩვენი ფედერაციის იურისდიქცია ვრცელდება საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე. ისიც მივანიშნე, რომ ცენტრის მოქმედება, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, სცილდება სპორტის ფარგლებს, და თუ ჩვენს კანონიერ მოთხოვნას არ გაითვალისწინებენ, მოვლენები შეიძლება სხვაგვარად განვითარდეს და მათი შედეგებისათვის პასუხისმგებლობა მთლიანად საკავშირო ფედერაციამ უნდა იკისროს. „სოვეტსკი სპორტის“ ამასწინანდელი ინფორმაციიდან ირკვევა, რომ საკავშირო ფედერაციას აღმასკომი 29 მარტს სხდომაზე განიხილავს სიხუმის „დინამოს“ საკითხს. სხვათა შორის, სოხუმში უკვე შეიქმნა ახალი გუნდი, რომელიც ამჟამად ლესელიძეში საწვრთნელ შეკრებას გადის.

დავით კვინიკაძის განმარტება: 19 მარტს საბჭოთა კავშირის ფეხბურთის ფედერაციას გაუგზავნეთ დეპეშა და კიდევ ერთხელ დავადასტურეთ, რომ მტკიცედ ვიცავთ საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის დამფუძნებელი ყრილობის გადაწყვეტილებებს, ვართ დამოუკიდებელი საფეხბურთო ორგანიზაცია და ვატარებთ ეროვნულ ჩემპიონატს საქართველოს ყველა უძლიერესი გუნდის მონაწილეობით. ამავე დროს, გვსურს კავშირი დავამყაროთ საკავშირო ფედერაციასთან, მაგრამ ეს იმ შემთხვევაში მოხდება, თუ საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციას სცნობენ და ჩვენს ურთიერთობას საფუძვლად დაედება თანასწორუფლებიანობის პრინციპი.

პრესკონფერენციაზე ყურადღება გამახვილდა აგრეთვე ფიფას გენერალურ მდივანთან იოზეფ ბლატერთან საქართველოს დელეგაციის ამასწინანდელ შეხვედრაზე. ამასთან დაკავშირებით ნოდარ ახალკაცმა თქვა:

— მოსკოვში გამართული შეხვედრის თაობაზე პრესაში უკვე იყო ინფორმაცია, ამიტომ ძირითად მომენტებზე შეგიჩერდები. ჯერ, ალბათ, აი, რა უნდა თქვას: ფიფაში გაწევრიანება ეროვნული ფეხბურთის განვითარების აუცილებელი პირობა, ვიდრე ჩვენი გუნდები საკავშირო პირველობებში თამაშობდნენ, საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციას ფიფაში გაწევრიანების საკითხის დაყენების უფლებაც კი არ ჰქონდა. რაკი ქართული ფეხბურთის დამოუკიდებლობა გამოვაცხადეთ, ასე ვთქვათ, ჩიხიდან გამოვედით და მიზანიც გამოჩნდა. მინდა ამ მომენტს ხაზი გავუსვა. თუ ჩვენი საბოლოო მიზანია ფიფაში გაწევრიანება, მაშინ საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის დამფუძნებელი ყრილობის გადაწყვეტილება ერთადერთი გზა იყო. ეს გზა იოლი რომ არ იქნებოდა, ყველამ კარგად ვიცოდით. მით უმეტეს, ვიცით ახლა, როცა ბლატერთან შეხვედრა გვქონდა. ფიფას წარმომადგენლები დღეს წესდების ენით გველაპარაკებიან, მაგრამ მოვლენები ისე ვითარდება, გამორიცხული არ არის, მალე ამ წესდების გადასინჯვის საკითხი დადგეს. საბჭოთა სპორტულ მოძრაობაში, კერძოდ ფეხბურთში, აშკარად გამოიკვეთა სწრაფვა სუვერენიტეტისაკენ. ჩვენ დამოუკიდებელი ფედერაცია ჩამოვაყალიბეთ, ლიტვა საერთოდ ჩამობორდა საბჭოთა სპორტს. დამოუკიდებლობა გამოაცხადა მოლდავეთის ფეხბურთის ფედერაციამაც. მოსალოდნელია სხვა ცვლილებებიც, რასაც საკავშირო და საერთაშორისო სპორტის მესვეურებმა, ადრე თუ გვიან, ანგარიში უნდა გაუწიონ. მოსკოვში გამართულ შეხვედრაზე გამოჩნდა, რომ ფიფას ოფიციალური წარმომადგენლები ზერელედ ერკვევიან საბჭოთა კავშირში ამჟამად მიმდინარე პროცესებში, ამიტომ ჩვენი საუბარი ინა ერთთა გაზიარება უთუოდ სასარგებლო იყო. პირველი ნაბიჯი გადავდგეთ, დანარჩენი მერე ვნახოთ... დღეს ჩვენი ყურადღება, უწინარესად, საქართველოს ჩემპიონატისკენ არის მიპყრობილი. ამ ტურნირის ღირსეულად დამართვა ახლა ყველაზე საშური საქმეა.

ელგუჯა ბერიშვილი.

საბურნირო ორბიტა

ბის მფლობელთა თასი: საფრანგეთის „მონაკო“ — იტალიის „სამპდორია“, ბელგიის „ანდერლეხტი“ — რუმინეთის „დინამო“. **უეფას თასი:** იტალიის „იუვენტუსი“ — გფრ-ს „კელნი“, გფრ-ს „ვერდერი“ — იტალიის „ფიორენტინა“. პირველი ნახევარფინალური მატჩები 18 აპრილს გაიმართება.

ჩოგბურთი. აშშ-ს ქალაქ კიბის ეონში მიმდინარე საერთაშორისო ტურნირზე უკვე გამოვლინდნენ ქალთა შეჯიბრების ფინალისტები. გადამწყვეტ მატჩში ერთმანეთს შეხვდებიან ფრანგი ნატალი ტოზია და ავსტრიელი იუდიტ ვიზნერი. რაც შეეხება ვაჟთა ტურნირს, აქ რამდენიმე მოულოდნელობა მოხდა. ბრძოლას გამოეთიშნენ ბორის ბეკერი და ივან ლენდლი. ახლა გამარჯვების ძირითად პრეტენდენტად შვედი სტეფან ედბერგი ითვლება. მან მეოთხეფინალში დამარცხა შვეიცარიელი იაკობ ჰლასეკი — 6:7, 7:6, 7:6. ედბერგი ნახევარფინალში ესპანელ ემილიო სანჩესს შეხვდება. ბრძოლას განაგრძობენ აგრეთვე ამერიკელი ჩოგბურთელები — ანდრე აგასი და ჯეი ბერგერი.

ბადრაკი. მსოფლიო პირველობის პრეტენდენტების ანატოლი კარპოვისა და იან ტიმანის ფინალური მატჩის მერვე პარტია 38-ე სვლაზე კარპოვის გამარჯვებით დამთავრდა. ანგარიში გახდა 5,5: 2,5 მსოფლიოს ექსჩემპიონის სასარგებლოდ.

ფეხბურთი. 22 მარტს გაიმართა ევროპის ქვეყნების თასების მფლობელთა თასის გათამაშების ბოლო მეოთხედფინალური მატჩი. იტალიის „სამპდორიამ“ ციურიხში ანგარიშით 2:1 დაამარცხა „გრასჰოპერსი“ და ნახევარფინალში გავიდა.

გუშინ ციურიხშივე მოეწყო ევროპის საკლუბო ტურნირების ნახევარფინალური წყვილების წილისყრა. **ჩემპიონთა თასი:** იტალიის „მილანი“ — გფრ-ს „ბავარია“, საფრანგეთის „მარსელი“ — პორტუგალიის „ბენფიკა“. **თასი-**

ორშაბათი

26 მარტი

პირველი პროგრამა. 12.30 — საბავშვო ბაღების აღსაზრდელთათვის. მულტიპლიკაციური ფილმების პროგრამა. 13.00 — ნაშუადღევს. 13.50 — ათლეტიზმი. 14.15 — მოსწავლეთა საგაზაფხულო არდადეგების გამო. სატელევიზიო კინოდარბაზი „ცისკარა“. ქართული მხატვრული ფილმი „დედუნა“. 15.10 — სატელევიზიო დოკუმენტური ფილმი „მცემონ, რათა უფრო ძლიერი ვიყო“. 15.50 — საინფორმაციო გამოშვება. 16.00 — მოკლემეტრაჟიანი სატელევიზიო მხატვრული ფილმი „ადამიანი დაიბადა“. 16.30 — ქართული სატელევიზიო ფილმ-კონცერტი „მართვე“. 17.15 — მოსწავლეთათვის. „ფანტაზია და მარჯვე ხელი“. 17.50 — განცხადებები. 17.55 — გარდაქმნის წანნაგები. „ქართული კულტურის კომპიუტერული სისტემა“. 18.15 — „ეკონომიკა და დამოუკიდებლობა“. 19.00 — „გაერთიანებას ბევრი საზრუნავი აქვს“. 20.00 — მოამბე. 20.35 — საერთაშორისო დღიური. 21.10 — შეხვედრა ლიფტების სამმართველოში. 22.00 — „ვრემია“. 22.30 — „მოქალაქე, საზოგადოება, კანონი“ (რეპორტაჟი სასამართლო დარბაზიდან). 22.50 — „პუნქტუმ, კონტრა პუნქტუმ“.

მეორე პროგრამა. 16.05 — ქართული სატელევიზიო მხატვრული ფილმი „თუში მეცხვარე“ I, II და III სერია. 19.25 — მულტიპლიკაციური ფილმების პროგრამა. 20.00 — მოამბე. 20.35 — სატელევიზიო დადგმა „ტბის ჯენერი“.

სამშაბათი

27 მარტი

პირველი პროგრამა. 12.30 — საბავშვო ბაღების აღსაზრდელთათვის. მულტიპლიკაციური ფილმების პროგრამა. 13.00 — ნაშუადღევს. 13.50 — ათლეტიზმი. 14.15 — მოსწავლეთა საგაზაფხულო არდადეგების გამო. სატელევიზიო კინოდარბაზი „ცისკარა“. ქართული მხატვრული ფილმი „ლომა“. 15.10 — ცენტრალური ტელევიზიის გაცვლითი ფონდიდან — სატელევიზიო დოკუმენტური ფილმების ეკრანი. 15.50 — საინფორმაციო გამოშვება. 16.00 — მხატვრული ფილმი „საბა“. 16.35 — „ეროვნული ფეხბურთის ინტერესებს ამარტო საზღვარგარეთ, არამედ მთავრობასთან ურთიერთობასა და საბჭოთაშორიან ორგანიზაციებიც. მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის სამეურნეო პალატებს დაკისრებული აქვთ მრეწველობა, აგარაკოსების, ვაჭართა და ბიზნესის სხვა წარმომადგენელთა უფლებებისა და ინტერესების თავისებურ დამცველთა ფუნქციები.

საქმე ბევრი გვაქვს და სულ უფრო გვეძატება. ვოცნებობ იმ დროზე, როდესაც საბოლოოდ დამთავრდება დამოუკიდებლობაზე, დემოკრატიაზე, თავისუფლებაზე გადასვლა, როდესაც შეგვეძლება ვთქვათ, რომ ჩვენი თავი ჩვენვე გვეყოფნის, და მოვიცლით საიმისოდ, რომ მთელი არსებით ვემსახუროთ კომერციისა და მეწარმეობის საქმეს.

ელგუჯა ბერიშვილი.

ფეხბურთი. 22 მარტს გაიმართა ევროპის ქვეყნების თასების მფლობელთა თასის გათამაშების ბოლო მეოთხედფინალური მატჩი. იტალიის „სამპდორიამ“ ციურიხში ანგარიშით 2:1 დაამარცხა „გრასჰოპერსი“ და ნახევარფინალში გავიდა.

გუშინ ციურიხშივე მოეწყო ევროპის საკლუბო ტურნირების ნახევარფინალური წყვილების წილისყრა. **ჩემპიონთა თასი:** იტალიის „მილანი“ — გფრ-ს „ბავარია“, საფრანგეთის „მარსელი“ — პორტუგალიის „ბენფიკა“. **თასი-**

სუთშაბათი

29 მარტი

პირველი პროგრამა. 12.30 — საბავშვო ბაღების აღსაზრდელთათვის. მულტიპლიკაციური ფილმების პროგრამა. 13.00 — ნაშუადღევს. 13.50 — ათლეტიზმი. 14.15 — ქართული სატელევიზიო დოკუმენტური ფილმ „ელექტროაპარატის“ სიახლეები). 21.05 — „მეუღლე“ (გადაცემა ეძღვნება ქეთევან ნუცუბიძეს). 22.00 — „ვრემია“. 22.30 — საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოში. 22.50 — ჩვენი პრემიერა. ქართული სატელევიზიო დოკუმენტური ფილმი „გურია-90“. (ქართული სატელევიზიო ფილმების სტუდიის ნაწარმოები). 23.35 — ახალგაზრდობისათვის „პოეზიის თეატრი“.

მეორე პროგრამა. 17.10 — ქართული მოკლემეტრაჟიანი მხატვრული ფილმები „არღანი“ და „ბორბალი“. 17.40 — მხატვრული ფილმი „ისწავლე ცეკვა“. 18.55 — ცენტრალური ტელევიზიის გაცვლითი ფონდიდან. სატელევიზიო დოკუმენტური ფილმების ეკრანი. 20.00 — მოამბე. 20.35 — პირველად ჩვენს ეკრანზე. მხატვრული ფილმი „ყმის ფრენისა“.

პარასკევი

30 მარტი

პირველი პროგრამა. 12.30 — საბავშვო ბაღების აღსაზრდელთათვის. მულტიპლიკაციური ფილმების პროგრამა. 13.00 — ნაშუადღევს. 13.50 — მოსწავლეთა საგაზაფხულო არდადეგების გამო. სატელევიზიო კინოდარბაზი „ცისკარა“. ქართული მხატვრული ფილმი „ლომა“. 15.10 — ცენტრალური ტელევიზიის გაცვლითი ფონდიდან — სატელევიზიო დოკუმენტური ფილმების ეკრანი. 15.50 — საინფორმაციო გამოშვება. 16.00 — მხატვრული ფილმი „ოთარ ჭინჭარაული“. 17.15 — „ეროვნული ფეხბურთის ინტერესებს ამარტო საზღვარგარეთ, არამედ მთავრობასთან ურთიერთობასა და საბჭოთაშორიან ორგანიზაციებიც. მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის სამეურნეო პალატებს დაკისრებული აქვთ მრეწველობა, ვაჭართა და ბიზნესის სხვა